

ТҮЙТКІЛ

АТЫРАУ

Атырау өңірінде тағы да мал қырылып жатыр. Бұл бүгін ғана болған жағдай емес. Тоқсан бас ірі қарасынан айырылған шаруа қожалығының иесі Ирина Долголовец малды қырған індет өткен жылдың тамыз айында тіркелгенін айтады. Облыс орталығына қарасты Қайыршақты ауылы маңын жайлаған «Соколок» деп аталатын каналдың бойында орналасқан шаруашылық шатқаяқтап қалды.

МАЛ ҚЫРЫЛДЫ, МӘСЕЛЕ ШЕШІЛМЕДІ

Кәсіпкер «Мал шаруашылығымен айналысқанымға тоғыз жыл болды. Бұрын-соңды мұндай қатерлі індет болып көрген емес. Тамыз айында сиыр жаппай қырыла бастағанда дабыл қақтым. Біздің аумаққа бекітілген ветеринар маманымыз да бар. Сынама алған ол мұндай жағдайды бұрын-соңды көрмегенін айтты. Сөйтіп, тоғыз ай бойы мамандар «мал белгісіз дерттен өлді» деген анықтама беріп келді. Ал сынамамын қорытындысы сәуір айында ғана белгілі болды. Мал вирустық диареядан өлген. Өкініштісі, қырылған сиырдың дені аналық бас», — дейді.

«Қыс бойы сиырларымды антибиотикпен емдеп келдім. Дәрі-дәрмектің өзіне кемінде 400 мың теңге жұмсалды», — деген И.Долголовец құзырлы органдардан еш көмек болмағанын айтады. Бір қызығы, ветеринар мамандар

шаруашылыққа тиесілі қора-жайларды дәрілеу жұмыстарына да араласпаған. Қожалық иесі өлген малды өзі өртегенін, санитарлық жұмысты да өз күшімен атқарғанын жеткізді.

Қазір Иринаның шаруа қожалығында жағдай тұрақтанған. Бірақ оның аумағына жайылуға келген өзге шаруашылықтардың малы үшін қауіп сөйілмей тұр. Ол «Жақында бір бөтен сиырдың жайылымда жүргенін көрген едім. Көп ұзамай сол сиырдың өлекесі жатты. Менінше, өз шаруашылығымға қарасты жануарлардың иммунитеті қалыптасты. Қазір өз қожалығымда мал өлімі болып жатқан жоқ. Десе де, мамандар жағдайға тереңірек араласып, нақты шараны қолға алса екен», — дейді.

(Жалғасы 7-бетте)

ТӘРТІП

Ақмола облыстық әдеп кеңесінде екі ауыл әкімінің тәртібі қаралды. Әкімдікте қызмет істейтін екі әйел ауыл тұрғындарына бейәдеп сөз айтқан.

КТК телеарнасы хабарлағандай, өз ісіне өкінді ме, әлде ұяттан өртенді ме, әйтеуір Интернациональная ауылдық округінің әкімі Шәрбат Рахманова жұрттан жылап тұрып кешірім сұраған. Ол жергілікті тұрғынға телефон арқылы аузына келгенін айтып, сес көрсетіпті. Мемлекеттік қызметкердің өктемдік көрсетуі жұрттың жағасын ұстатты. Ақыры бейәдеп қылығы үшін әдеп кеңесіне шақырылған. Жиында 28 жастағы Шәрбат Рахманова барынша ақталып бақты. Тіпті телефон арқылы сөйлесіп, сөзін таспаға басып алған Валерий Рабченюктін өзін кінәлады.

ӘКІМДЕР ӘДЕП БҰЗДЫ

Бірақ облыстық кеңес ауыл әкіміне кешірім жасамады. Есіл ауданы әкіміне Ш.Рахманованы қызметтен шығару туралы ұсыныс жасады. Ал Ақан Құрманов атындағы ауылдық округтің әкімі Алтынай Біләлова тұрғындар алдында есеп беру кезінде

«Аузыңды жап!» деп айғайлаған. Осы сөзге ренжіген 80 адам әкімнің үстінен шағым түсірді. Алайда ол сөгіспен құтылды.

Бұл жағдай жоғарыдағыларды бей-жай қалдырмады. Ақмола облыстық аумақтық әдеп кеңесінің мүшесі Әлібек Баймағанбетов: «Аудан әкімдеріне сауал жолдауымыз керек. Бұл әкімдерді қалай тағайындаған? Елдің жағдайын көтере ме десек, тұрғындардың шырқын бұзып отыр ғой. Мынау масқара!», — деді.

Расында да, әкім әдепсіз болса, кешіру де қиын-ау.

Айзат ТҰРҒЫНБЕКҚЫЗЫ

СҰХБАТ

Өткен ғасырда біз күнделікті оқитын басылымдар мен кітаптар, телеарна түгілі, ауызекі әңгіме арасында бейберекет орысша сөз қолданушыларды көрмейтінбіз. Ал кино әлеміндегі аударма мәлдір бұлақтай еді. Амал қанша, заманның өзгеруі, уақыт жылдамдығы, өмірімізге өзгеріс әкеліп жатқан жаңалықтардың қайсыбірі аяқтан шалып, қазақ тіліне нұқсан келтіруде. Осы орайда біз тіл жанашыры – филология ғылымының докторы, профессор, ҚР ҰҒА корреспондент-мүшесі Шерубай Құрманбайұлын сөзге тартқан едік.

Шерубай ҚҰРМАНБАЙҰЛЫ, филология ғылымының докторы:

ОҚУЛЫҚ ҚАТЕ БОЛСА, БАЛАҒА ҚАЛАЙ КІНӘ АРТАМЫЗ?

Jas qazaq: Шәке, өткен күндер жадыңызда ма? Біз көз сүріндіретін қатені мектепте нашар оқитын оқушының дәптерінен ғана көретінбіз. Қазір қате дегенді дәптер түгілі даладан да тауып аласыз, ал қала туралы тіпті айтпай-ақ қояйық...

Шерубай Құрманбайұлы: Расында да, қатенің көптігі қазақ тіліне, оның беделі мен қоғамдағы орнына әсер етеді. Ел болашағы болып саналатын жастардың өз тіліне құрметін арттырмайды. Сондықтан балабақша мен мектептен бастап ұл-қыздарды өз тілін сүюге, құрметтеуге, таза сөйлеп, тілді қолдануға үлкен жауапкершілікпен қарауға тәрбиелеуіміз керек. Әр бала отаншылдықты ана тілін жетік білуден бастағаны жөн. Әр жеткіншек өз тіліне деген құрмет пен қажеттілікті отбасынан, балабақшадан, мектеп пен көшеден, бүкіл айналасынан сезініп, көріп өссе, ол да ертен солай істейтін болады. Бүгінгі аға буын ондай өнеге көрсете алмай отырып, жастарға ренжуі негізсіз. Қазақша өзі білмейтін немесе шатып-бұтып сөйлейтін ата-ана мен немере-жесендеріне қызықты ертең, әңгіме айтып бере алмайтын ата-әжелердің тәрбиесін көрген ұрпақ тіл қадірін, сөз қадірін қайдан ұқсын? Өз басым тәуелсіздік кезеңінде туып, мектепке барғанымен, өзара орысша сөйлесетін, тілді шала менгерген жастардың өсіп шығуына, өзге тілдің үстемдігіне бойы үйреніп, кенестік тәрбие өтіп кеткен бүгінгі аға буын, үлкендер кінәлі деп білемін. Бұған сырттан айыптыны іздеп, құлап қалған КСРО-ны қарғап-сілеп, қаралай бергенді қойған жөн. Сөйлеу мәдениеті жоғары, өз тілінде ел басқарып, заң шығарып, өздері ана тілінде сөйлесіп жүрген үлкендерді көріп өскен жастардың тілі осынша жұтан, сауаты сіз айтқандай, төмен болуы мүмкін емес еді. Олар біздің үлгі-өнегеміздің, тәрбиеміздің жемісі. Сондықтан кінәні ең алдымен өзімізден іздегеніміз жөн. Түптеп келгенде, осының бәрі тілдің заңнамалық негізіне, қоғамдағы нақты атқарып отырған қызметіне, оған деген сұраныс пен қажеттілікке тікелей тәуелді. Өз үйімізде, өз елімізде жүріп тілімізге сондай шынайы құрмет пен нақты қажеттілік туғыза алмаған соң, оған деген қарым-қатынас та сондай немқұрайлы болмай қайтеді? Олар тілді білмей-ақ, шала-шарпы сөйлеп, қате-қате жазып та атқа мініп, жетістікке жетіп, еркін өмір сүре беруге болатынын көріп өсті. Енді көргенін істеуде. «Не ексен, соны орасын» деген осы.

(Жалғасы 3-бетте)

ЖОЛЖАЗБА

ҚАБЫҚТАН ҚАҒАЗ ЖАСАҒАН

Хотан қаласынан отыз шақырым қашықтағы Пышақшы (Пышақшы) ауылы қағаз жасаумен аты шыққан шеберлер ауылы. Бұрын бұл Пышақшы ұйғырдың һас шеберлері мен ұсталары тұратын, аты дүйім Қашқарияға әйгілі болыпты. Қазір қағазды байырғы технологиямен өндіретін жалғыз шеберлер ауылы болғандықтан, бүкіл қытай туристері ат басын бұратын бірден-бір қыстақ осы.

(Бұл туралы 4-беттен оқыңыздар)

БИРЖАМЕТР

МҰНАЙ (brent)
69,84

DOLLAR
378.01

EURO
420,88

РУБЛЬ
5,90

ҚЫЗЫҚТАН ҚЫЗЫҚТАРЫ

Емдейсің,
таяқ
жейсің!

(Толығырақ 7-бетте)

БИЛІК

Қасым-Жомарт Тоқаев бала күнінен халықаралық қатынастардың хас маманы болуды армандап өскенін өзінің бес томдық шығармалар жинағында аракідік айтып отырады. Армандар орындалатыны рас. Сол асқақ арманы оны кейіннен талай биіктерге көтерді. Жүрек қалауымен таңдап алған мамандығына апаратын жолда ол көп ізденді. Көп оқыды. Орыс, ағылшын және қытай тілдерін еркін меңгеріп алды. Алматы қаласындағы француз тілін тереңдетіп оқытатын № 25 лингвистикалық гимназияда оқыған оған дүниедегі ең мәдениетті халықтың тілін үйрену де қиынға соқпады. Дипломатияға деген құштарлық оған ана сүтімен, ана қасиетімен келгені сөзсіз. Олай дейтініміз, шет тілдері институтында дәріс берген аяулы анасы Тұрар Шабарбаеваның тамырын тереңге жайған тәрбиесін болашақ тұлғаның бойынан жаңылмай табуға болады.

Саясат метаморфозасының майын ішкен Қасым-Жомарт Тоқаев Тәуелсіздік туын тұғырға қондырған алғашқы күндерден Қазақ мемлекетінің сыртқы саяси векторын түбегейлі анықтап, оның Тұжырымдамасының негізгі аспектілерін жасауға тікелей атсалысқанын халық жақсы біледі. Аймақтық ынтымақтастық сұрақтарынан бастап халықаралық қауіпсіздік мәселелері арасындағы толып жатқан проблемаларды шешуде Қасым-Жомарт Тоқаев – барлық күш-жігері мен білімін жұмсаған қабырғалы қайраткер. Қазақстанның азиялық бағыттағы сыртқы саясатының, Таяу және Орта Шығыс мемлекеттерімен қарым-қатынас, Америка құрлығы елдерімен ынтымақтастық, мемлекетіміздің сыртқы саясатындағы еуропалық векторды барынша дамыту, одан қалды Қазақстанның Біріккен Ұлттар Ұйымындағы орны мен ролі сияқты кесек түйіндерді шешуге басын байлаған Қасым-Жомарт Тоқаев өз елінің халықаралық аренадағы орнын ойып алуына айрықша тер төккен патриот екенін қазір екінің бірі біледі.

Ол шын мәнінде әлемдік деңгейдегі тәжірибелі дипломат екенін тәуелсіздік жылдарында айрықша дәлелдеп шықты. Қазақстан Республикасының сыртқы саясат ведомствосын екі мәрте басқарған ол алғаш рет бұл лауазымына мемлекетіміздің әлемге белгісіз кезінде кіріскенін көп адам ұмыта қойған жоқ. Халықаралық деңгейде дипломатия абызына айналған Қасым-Жомарт Тоқаевтың бір кездері айтқан ғажап ойы бар: «Елдің ішкі шаруасы жақсарған сайын сыртқы саясатты жүргізу оңайлай береді». Айтары жоқ, ел тәуелсіздігінің алғашқы бес-алты жылында елдің жағдайы өте қиын болғанын ешкім әлі ұмыта қойған жоқ. Сол кездері жас мемлекеттің сыртқы саясатын жүргізу оған және мемлекетіміздің дипоматиялық ведомствосына оңай соқпағаны бесенеден белгілі. Тоқаевтың дипломатиялық феномені дәл осы Тәуелсіздіктің алғашқы қиын жылдарынан бастау алғанын айтып жату – басы артық дүние.

Әлемдік қарым-қатынастың қыр-сырын және батыстық һәм шығыстық дипломатияның ішкі тынысын бүге-шігесіне дейін білетін Қасым-Жомарт Тоқаев Қазақстанның мемлекеттік мүддесін жоғары деңгейде, өте сауатты және лайықты түрде қорғаумен бірге бұл істе казак дипломатиясының тұтас бір плеядасын тәрбиелеп шығарғаны да — басы ашық шындық. Еліміздің халықаралық аренадағы абырой-беделінің артып, өзге елдермен жағымды байланыстар орнатуына көп күш салған ол басыы ретінде сабырлы, байсалды, қарамағындағы қызметкерлерге ерекше ілтипатпен қарай біледі. Бұл қасиеттері де оның дипломатия әлеміндегі жұлдызын одан әрі жарқырата түседі. Жұлдыз демекші, Қасым-Жомарт Тоқаевтың ҚР мемлекеттік және басқа мемлекеттерден алған наградаларын жіпке тізіп жатудың қажеттілігін көрмей отырмыз. Тек ғана құрметті лауазымдарының басты-бастыларын айтып шықсақ та жетіп қалар. Ол халықаралық қатынастар мәселелері

бойынша тоғыз кітап жазған. Саяси ғылымдар докторы. Бүкіләлемдік гуманитарлық және жаратылыс ғылымдары академиясының мүшесі, Мюнхен қауіпсіздік конференциясы «Даналар» кеңесінің мүшесі. Шэньчжэнь университетінің құрметті

ӘЛЕМДІК САЯСАТТЫҢ ӘЙГІЛІ ӨКІЛІ

профессоры, Ресей Федерациясының Сыртқы істер министрлігі Дипломатиялық академиясының құрметті профессоры және докторы әрі оның Қамқорлық кеңесінің мүшесі, Халықаралық қатынастар жөніндегі Қазақстан кеңесінің Құрметті президенті. Әлемдік және дәстүрлі діндер лидерлері съезі хатшылығының басшысы, Женева дипломатия және халықаралық қатынастар мектебінің Құрметті деканы.

Енді аздаған фактілерге жүгінгеніміз дұрыс болар. Әрине, оның сыртқы саясатта атқарған ұланғайыр жұмыстарының бәрін жіктеп шығу әсте мүмкін емес. Ен бастыларын айтсақ... Бұл тұрғыдан алғанда 2007 жылы Қазақстанның 2010 жылы ЕҚЫҰ-ға төрағалық етуге қол жеткізгенін бірінші кезекте айтуымыз керек. Бұл халықаралық мәртебе бізге оңайлықпен келген жоқ.

Осы айтулы оқиғаға байланысты келіссөздердің басы-қасында бес жыл жүріп, Қазақстанның іргелі де құрметті

”**Қасым-Жомарт ТОҚАЕВ, Қазақстан Республикасының Президенті:**

Егер біз жемқорлықты түбегейлі жоюды міндет етіп алсақ, меніңше, мемлекеттік орган басшылары мұндай жағдайда отставкаға кетуі керек. Олардың отставкаға кетуін қабылдауды немесе қабылдамауды Мемлекет басшысы шешеді. Бірақ жұмыстан босату туралы өтініш жазуы міндетті шара болуы керек.

(Ақордада өткен сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл мәселелері жөніндегі кеңесте сөйлеген сөзінен)

ұйымға төрағалық етуіне орасан еңбек сіңірген Қасым-Жомарт Тоқаевтың аты тарихта алтын әріптермен жазылып қалды. Бұрынғы кеңестік кезеңнен кейін құрылған мемлекеттердің ешқайсысының дауасы жетпеген ЕҚЫҰ-ға төрағалық ету сияқты ұзақ баталияның барысында Қасым-Жомарт Тоқаев дипломатия мен білімділіктің ғажап үлгісін көрсеткені көзсіз ерлік еді. Осы батылдықтың арқасында әлем Қазақстанды бұрынғыдан да жақын тани бастады және жас мемлекетке деген құрметі күшейе түсті. Басқа елдерді мойындатудың ерекше үлгісі осы болды деп батыл айтар едік. Осы істердің архитекторы болған Қасым-Жомарт Тоқаевтың әлемдік деңгейдегі саяси салмағы мен беделі бұрынғыдан да арта түскен болатын.

Бұдан басқа ҚР Сыртқы істер министрі ретінде Қасым-Жомарт Тоқаев ядролық қаруды таратпау ісіне де белсене атсалысты. Ядролық қаруды

таратпау туралы шарттың 1995 және 2005 жылдардағы шолу конференцияларына қатысқан. Ол 1996 жылы Нью-Йоркте Ядролық сынақтарға жалпыға бірдей тыйым салу туралы шартқа (ЯСЖТШ), ал 2005 жылы Семейде Орталық Азиядағы ядролық қарудан азат аймақ құру

туралы шартқа (*ОАЯКАШ*) қол қойды. 2003 жылы теңізге шығу мүмкіндіктері жоқ дамушы елдер министрлерінің Халықаралық конференциясына төрағалық етті. Конференцияда Алматы іс-қимылдар бағдарламасы әзірленді және теңізге шығу мүмкіндіктері жоқ дамушы елдердің Алматы декларациясы қабылданды.

Қасым-Жомарт Тоқаев БҰҰ Бас Ассамблеясының он сессиясының жұмысына белсене атсалысқан, Тәуелсіз Мемлекеттер Достастығы және Шанхай ынтымақтастық ұйымының Сыртқы істер министрлері Кеңестерінің Төрағасы болып сайланған.

2011 жылғы наурызда Біріккен Ұлттар Ұйымының Бас Хатшысы Пан Ги Мун білікті дипломатты өзінің орынбасары және Біріккен Ұлттар Ұйымының Женевадағы бөлімшесінің Бас директоры етіп тағайындады. Сонымен қатар, Карусыздандыру жөніндегі конференцияның Бас хатшысы лауазымын иеленді.

Осының бәрі Қасым-Жомарт Тоқаевтың тек Қазақстан емес, адамзат үшін айрықша еңбек сіңірген жаһандық масштабтағы қажырлы қайраткер дәрежесіне көтерілгенін білдірсе керек. Оны әлемнің барлық мүйізі қарағайдай белгілі дипломаттарын былай қойғанда, ірі мемлекеттің басшылары да жақсы таниды және құрмет тұтады. Мұның өзі де дипломатия кеңістігінде тынысы кең кейіпкеріміздің кесек кейіпін одан әрі көркемдей түсірі хақ.

Бір ғана оқиғаны айта кетейік. Осы елеусіз кездесудің өзінен Қасым-Жомарт Тоқаевтың бүкіл болмыс-бітімін аңғару қиынға соға қоймайды. Токсаныншы жылдардың ортасында Қасым-Жомарт Тоқаев БҰҰ ғимаратында Қытайдың сыртқы істер министрі Цянь Цичэньмен кездесіп қалады. Біздің министрдің қытайша таза сөйлейтініне қатты риза болған Цянь Цичэнь: «Меніңше, сыртқы істер министрлерінің ішінде қытайша сөйлей алатын Сіз ғанасыз» дейді. Қашанда қарапайым қалпынан айнымайтын Қасым-Жомарт Кемелұлы оған қарсы тіл қатады: «Қателесесіз! Тағы бір министр бар». Қытай дипломаты сасып қалады: «Ол кім?». Сабырлы қалпынан қашанда айнымайтын біздің министрдің жауабы дайын еді: «Ол — Қытай Халық Республикасының Сыртқы істер министрі». Протоколдан ешқашан ауытқуды білмейтін екі елдің министрлері бір-біріне жылы жымыяп тарасады.

Осы бір болмашы эпизодтан Қасым-Жомарт Тоқаевтың сан қасиетін анық аңғаруға болады. Біріншіден, оны мақтап ешқашан абырой таппайсыз. Сол арқылы оны жаулап алу тіпті мүмкін емес. Фактімен мақтағаныңыздың өзінен де әдемі сытылып кетеді. Бұдан оның құр даңғазалықтан да аулақ адам екенін де байқау қиын емес. Екіншіден, тұла бойы тұнып тұрған тапқырлық екені тағы көрініп тұр. Үшіншіден, суа біткен тектілігі мен бітім-болмысының бекзаттылығын да бірден танысыз.

Талап ТІЛЕГЕН

Әлеумет.т⁰ ЖЕР САТЫЛМАЙДЫ!

Мөде қаған туралы ел ішінде әдемі аңыз қалған. Аңыз болса да, ақиқатқа бергісіз. Әңгімені содан бастайық.

Донху ханы Хұн Тұман өлген соң, Мөдеге елші жіберіп, ханнан қалған тұлпарды сұратады. Мөде жылқыны береді. Одан кейін қағанның наксүйерін сұрайды. Оны да береді. Араны ашылған Донху ханы енді жер сұрайды. Сонда Мөденің кеңесшілері «Бос жатқан тақыр жер. Аяймыз ба? Берейік!», — дейді. Мөде қатты ашуланып «Жер — мемлекеттің жаны. Жерсіз мемлекет бола ма?! Оны қалай бермексіндер?!», — деп, әлгілерді жазалайды. Өзі атқа қонып, жатжұрттықтарға қарсы соғыс ашады.

Бұл аңыз-әпсананы неге қозғап отырмыз? Мөдеше айтсақ, жер — мемлекеттің жаны. Біздің елде де жерге қатысты алып-қашпа әңгіме көп айтылған. «Жер жалға беріледі екен, сатылады екен» деген сөзге осы аптада нүкте қойылғандай болды. Осы аптада Қасым-Жомарт Тоқаев Қостанай облысында ауыл шаруашылығы мамандарымен болған кездесуде «Жер шетелдіктерге сатылмайды!» деп, көптің көкейінде жүрген түйінді таркатқандай болды.

Бұл қандай түйін еді? Естеріңізде болса, осыдан 4 жыл бұрын, яғни 2015 жылы қарашада Жер Кодексіне өзгеріс енгізіліп, 1,7 млн гектар жердің Қытайға, не шетелдік үлесі бар компанияларға 25 жылға жалға берілетіні туралы әңгіме шыққан болатын. Іле-шала жер комиссиясы құрылып әр облыста көшпелі кеңес өтті. Соның нәтижесінде жерді жалға беруге 5 жылға дейін мораторий жарияланды. Бірақ ол «Жер жалға берілмейді немесе сатылмайды» деген әңгіме емес. Тақырып бес жылдан кейін қайта қозғалуы мүмкін еді. Осы мәселеге кеше Тоқаев нүкте қойды. Қостанай облысында ауыл шаруашылық мамандарымен кездескенде Президент «Жер шетелдіктерге сатылмайды. Бұл менің Президент ретіндегі берік ұстанымым!» деп мәлімдеді.

Қазақ жерді анаға тенейді. «Жер — Ана» дегені содан. Бір кездері Парламент төрінде Халық жазушысы Шерхан Мұртаза «Жерді сатқанын — ананды сатқанын» деп, жерден артық байлықтың жоғын ескерткен. Жерді қорғау Отанды қорғаумен бірдей шаруа. Жер сатылса, мемлекет болмайды. Ал қазақ жерін жалға алып алған олигархтарға жер сатылса да, сатылмаса да бөрібір. Одан олардың мұртын балта шаппайды. Қайта әлгі қалталы қожайындар мемлекеттен сатып алған немесе 49 жылға жалға алған жерін шөп-шөңге басып бос жатқанша, біреулерге бірнеше есе пайдасына жалға бергені мың есе артық. «Жерді жалға берейік!» дегендердің әуелдегі көздегені сол — «көк қағаз».

Жерді жалға бердің деген сөз — оның асты-үстіндегі байлықтан коса, айырылдың деген сөз. Онсыз да қазір дәрі шөп іздегендер қара жердің құйқасын тіліп жүрген жоқ па? Jas qazaq газетінің №18-19 санында «Қызылмияның қадірін кетірдік» деген атпен Қытайға саудаланып жатқан қызыл тамырдың тағдыры туралы жаздық. Жер жерді Қытайға не басқа шетелдіктерге жалға берсек, қызылмия түгүлі қатқак жерде қара топырақ қана қалуы мүмкін.

Ұзын сөздің қыскасы: жердің жалға да берілмейтіні, шетелдіктерге сатылмайтыны — көңілдегі көп түйіннің шешімі болғаны анық.

Жарас КЕМЕЛЖАН

1+2

Аманжан ЖАМАЛОВ, Мәжіліс депутаты:

«Заң жобасына сәйкес валюталық заңнаманы бұзған, Ұлттық банкінің талаптарын орындамаған банктерге әкімшілік жаза қарастырылған. Бір жыл ішінде бұл әрекет екінші деңгейлі банктер тарапынан қайталанса, 15 АЕК (37 875 теңге) айыппұл салынады. Банктер үшін айыппұлдың бұл көлемі қандай есептеулермен айқындалды?».

Ерболат ДОСАЕВ, Ұлттық банк төрағасы:

«Валюталық заңнама талаптарын орындамағаны үшін айыппұл қолданыстағы заңнамада қарастырылған. «Қазақстан қаржыгерлері қауымдастығымен» кеңес жүргізілгеннен кейін, 15 АЕК көлеміндегі әкімшілік айыппұлды келісуге тұрарлық деп санаймын».

Нұрлан НЫҒМАТУЛИН, Мәжіліс төрағасы:

«Банктер үшін 15 АЕК деген көп пе? 38 мың теңге банк үшін ауырталық па? 50 АЕК сомасындағы айыппұл да айтарлықтай жоғары емес. Бұл тұрғыда банктің заңнаманы қайталап бұзу әрекеті айтылып отыр. Сондықтан Ерболат Асқарбекұлы, екінші оқылымға дейін банктердің деңгейіне сай айыппұлды енгізіңіздер. Өйткені бұл жерде заңнаманы қайталап бұзу мәселесі талқыланып отыр».

(Басы 1-бетте)

Өкінішке қарай, көше толы жарнама, акпараттық қағаздар, атаулар түр-түсімен өзіне баурап тұрады. Әлгі жерден емілелік кате, дұрыс аударылмаған сөйлемді байқап қалу — үйреншікті құбылысқа айналды. Мағынасына сай қолданылмаған сөзді, кате құрылған сөйлемді қадам басқан сайын кездестіреміз. Көше ғана емес, электронды акпарат құралдары — сайттардағы, порталдардағы, жалпы әлеуметтік желілердегі кателерден де аяқ алып жүре алмайсыз. Сөйлем арасында кате кетіп жатса, бәлкім, кешіріммен қарауға болар ма еді. Тіпті мақала мен хабарламалар тақырыбынан да «менмұдалап» көзге ұрып тұрады. Бұрын нашар оқитын оқушының дәптерінен ғана кездесетін кателер министрліктердің сайттарынан, әкімдіктердің рұқсатымен ілінген үлкенді-кішілі жарнамалар мен билбордтардан, лауазымды басшылар қол қойған ресми құжаттардан, шала аудармалардан, мекемелердің іс қағаздарынан да кездесе беретіні — мемлекеттік тілді қаншалықты құрметтеп, қалай меңгергенімізді айғақтап тұр. Анық көрініп тұрған нәрсені басқаша қалай түсіндіруге болады?

Сонымен қатар мұның артында «білім сапасы» деген мәселенің басы қылтып тұр. Қаптатып университеттер

Шерубай ҚҰРМАНБАЙҰЛЫ,
ФИЛОЛОГИЯ ҒЫЛЫМЫНЫҢ ДОКТОРЫ:

ОҚУЛЫҚ ҚАТЕ БОЛСА, БАЛАҒА ҚАЛАЙ КІНӘ АРТАМЫЗ?

ашып, білімді коммерцияландыру маман сапасын төмендетіп жіберді. Мектепті ілініп-салынып үшке әрен бітіргендерді де оқуға қабылдап, оқуға түскен соң ақша төлеген сондай ілдебай студенттерді сүйемелдеп жүріп бітіріп, дипломын ұстатып жіберіп жатырмыз. Енді, міне, солар маман ретінде іске кірісіп, кешегі дәптердегі кателерін жан-жаққа таратып, көшеге де шығарып, кітаптарға да кіргізіп, қысқасы, бар салаға енгізіп жатыр.

Оның сыртында, балалар кітапты өте аз оқып, технология жетістіктерінің кетегіне еріп кеткендігі тағы бар. Интернетке итініп, телеарнаға телміріп, кітапты ысырып қою жас ұрпақтың тіл байлығын өсірмесі белгілі. Бәріне күйе жаға алмаспыз. Десек те, дәйекті деректерді көшеден көп кездестіресіз. Студенттердің дәрісханаларда, қоғамдық көліктерде, тіпті егде кісілердің той-томалақ пен ауызашарда отырып та өзгенің сөзін тыңдаудан қалып бара жатқанын байқайсыз. Ұялы телефонға басымн кіріп кетеді. Осындай себептердің бәрі жиылып, тіл байлығы мен сөйлеу мәдениетінің, жазу сауаттылығының деңгейін төмендетіп отыр деп ойлаймыз.

Jas qazaq: Көше жарнамаларынан ғана емес, кате деген интернет иірімдерін, телеарналарды, оқулықтарды да кезіп жүр. Соншалықты жауапсыз болуымызға не себеп?

Шерубай Құрманбайұлы: Телеарналар мен интернет туралы жоғарыда қысқаша айтып өттік. Ал енді оқулықтарда қатенің кетуі — бұл кешірілмейтін кемшілік. Оған сол оқулықтарды жазу міндетін мойнына алған авторлар жауап беруге тиіс. Егер оқулықта кате болса, балаға кінә артуға қандай қақымыз бар? Бұл жерде мамандарды іріктеу, оқулық жазу құқығын беру мен оларды сараптамадан өткізу, баспадан шығару жауапкершілігі тұрады. Осы шаруалар өз деңгейінде жүзеге асса, ондай олқылықтардың алдын алуға болады.

Jas qazaq: Қалай ойлайсыз, жастардың тіл байлығының төмендеп кетуі оларға бірнеше тілді қатар оқытумен байланысты емес пе?

Шерубай Құрманбайұлы: Оның да тікелей ықпалы бар. Біз өз ана тілін жетік меңгеріп үлгермеген балаға бірден екі-үш тілді қатар меңгертуге құмар болып барамыз. Аса қабілетті, көп үйренуге бейім жекелеген балаларды айтағанда, көпшілігі үш тілді де үсірт біліп шығады. Бір тілдің өзін меңгеру үшін көп еңбек керек. Ал енді екі, үш тілді бірден алып кету екінің бірінің қолынан келмейді. Осыны білім саласын басқарып, білім бағдарламаларын жасап жүрген кейбір мамандардың өздері толық түсінбей жүрген секілді. Дамыған елдердің бәрінде ең алдымен туған тілін — мемлекеттік тілді

терең білуге күш салынады. Білім босағасын аттаған әр бала болашағын ана сүтімен дарыған тілімен байланыстырады. Осы жағдай біздің кейбір ата-аналарымызға баласының туған тілін білуіне, сөйлеуіне, болашағын сонымен байланыстыруына жол ашпай отыр.

Үлкендердің, ұстаздардың жастарға көрсететін үлгісінің бірі — өз аты-жөндерін қазақша жазу. Айталық, мектептердегі ұстаздар мен кейбір оқулық авторлары әлі күнге аты-жөнін қазақша жазбай келеді. Ұстаздары ата-аналарға балаларының тегін қазақша жазудың маңызын түсіндіріп, оларға ұсыныс жасамайды. Қолына тұңғыш рет жеке куәлік алған әр бала аты-жөнін таза қазақша жазғанын мақтан етпейді. Тіпті Бірыңғай ұлттық тестілеудің қорытындылары жарияланғанда, басылымдағы балалардың аты-жөніне назар аударып көрдіңіздер ме? «Ов» пен «ев»-ті былай қойғанда, таза казак тіліндегісі тілім-тілімі шыққан бірнәрсес. Сонда аты-жөнін бала дұрыс жаза алмаған ба, ата-ана дұрыстай алмаған ба, ұстаз назар аудармаған ба?

Jas qazaq: Қазір кинолардағы, жаналықтардағы жүгіртпе жолдарда кате өте көп. Бұл туралы не айтуға болады?

Шерубай Құрманбайұлы: Бұл да сол киноөнімдерді шығарушылар мен аудармашы, редакторлар жұмысының көрсеткіші. Жақсы мамандар іске тартылып, жауапты редакторлар өз ісіне мұқият болса, мұндай болмас еді. Кейде кинолардағы кейіпкерлердің аузына салынатын сөздің жұлма-жұлмасы шыққанын көргенде, ішің удай ашиды. Тілінің тоз-тозы шыққаны жүрек ауыртады. Ойы орашалақ, сөйлеу мәдениеті төмен мамандар жайлаған телеарнадан тілді жетік білетін, көкірегі ояу телекөруші теріс айналса, ал әлі он-солын танымаған, теледидардан айтқанның бәрі дұрыс деп қабылдайтын жас буынның тілі бұзылады, шұбарланады. Аудармаға жақсы маманды іріктеп алу үшін саланы басқарған азаматтардың өзі білімді болуы керек.

Jas qazaq: Қазіргі телеарна да тілді бұзға әсер етеді емес пе?

Шерубай Құрманбайұлы: Бұл енді ашы шындық. Біраз жыл бұрын Астанада мамандар жиналып, марқұм Жұмабек Кенжалин жақсы мәселелер көтерді.

Сонда ол «Телеарналарға филологтардан стилист редакторлар алу керек» деген еді. Мәжіліс депутаты Алдан Смайыл «Телеарналар әзіл-оспақ театрына айналып кетті», «Қазақ тілі аударма тіл болып барады», «Телеарналарға тіл мамандарын жұмысқа алу керек» деген сын-ескертепте айтса, ақын Несіпбек Айтұлы «Телеарналар — баланың ойыны, басының жыны болып барады» делі. Өкініштігі, осындай орынды ұсыныс-пікірлер ескеріле бермейді. Керісінше, шоу-шу арқылы телеарна рейтингін көтеру бірінші орынға шықты. Осының салдарынан жеңіл-желпі бағдарламалар экранды жаулап алды. «Қалаулым», «Өз ойым» секілді хабарлар біздің құндылықтарымыздың бетін тілгілеп жатыр. Көппен бірге көре алмайтын хабарлар да бар. Осындай дүниелер арқылы тележұлдыз болғысы келетіндердің қатары көбейіп келеді. Өнге күлкілі мәтін жазып та телеарнаға шығатындар баршылық. Мұндай сайқымазақ, халық үшін құндылығы жоқ хабарлардан арылмайынша, тіл бұзыла береді.

«Ел боламын десен, бесігіңді түзе» дегенді көп айтамыз. Балаға тәрбие беруде ықпалы өте күшті құралдың бірі телеарналар екенін ойласақ, ол өз міндетін ойдағыдай атқарып отыр деп айта алмаспыз. Бұл мәселе жиі айтылады. Дегенмен, әлі де ізденістен гөрі іркіліс көбірек болып, үлгі-өнеге аларлық игі істерден гөрі олқылықтар басым болып тұрғанын айтып жүрген мамандар пікіріне біз де қосыламыз. Бір қайнауы ішінде, сапасыз дүниелерді ұсына берсек, оларға жағдай жасасақ, болашақ ұрпақтан не күтуге болады? Елге жанашырлық дегеніміздің өзі осыдан көрініс береді. Осы істің тізгінін ұстаған азаматтар, телеарна басшылары оң өзгерістер жасап, сапалы хабарлар мен бағдарламаларды көбейтеді деген үмітеміз.

Jas qazaq: Шәке, жеделдетіп берген сұхбатыңыз үшін рахмет!

Сұхбаттасқан Жолдасбек ДУАНАБАЙ

БІР КҮННЕН БАЙҚАҒАНЫМЫЗ...

Жақында ғана Қызылорда қаласында бокстан өліміздің спартакиадасы өтті. Мәселе ірі жарыстың Қызылордада тұңғыш рет өтуі және оның барысы туралы да емес. Айтпағымыз мүлде басқа.

Осы теледидардан спорттық жарыстар туралы репортаж тыңдауды қойғалы қашан. Шайбалы хоккейден Нұр-Сұлтанда өткен әлем чемпионатынан басқа. Онда да өліміздің қак төрінде болғандықтан тыныш қарап жата алмадық. Қысқасы, қазақша репортажды көп көріп жүрген жоқпын. Көргім келмейді емес, көңіл толмайды. Бұлай айтсан, бірден тісін шықырлатып, көзін ойнатып шыға келетіндер аз емес. Жасыратын түгі жоқ, бүгінгі күні кекшіл комментаторлар көбейіп келеді. Тез өкпелейді, тез ренжиді. Өкпе мен ренішті қойынызшы, оның бір реті табылар. Түсіне келе райынан қайтар, кекшілдігін айтыңыз. Сізді қайта көрместей есікті тарс жабады. Сіз ол үшін керексіз адамсыз бұдан былай.

Біле білгенге орынды, орынсыз сын болмайды. Сын негізсіз айтылмайды. Белгілі бір себеп болмаса, ол туралы әңгіме айтып не керегі бар еді. Жалпы сынды сыншы айтады, маман айтады, әріптес айтады, тіпті қарапайым жанкүйер де айтады. Өйткені оның құқығы. Кез келген жарысты жақсы комментатордың, түсінікті тілде сөйлейтін, пайым-парасаты бар, спортты, тым құрығанда, өзі жүргізіп отырған спорт түрін жақсы білетін кәсіби маманның жүргізгенін қалайды. Дамылдап, демалып жатып, сүйікті комментаторын тыңдағысы келеді. Шынына келгенде, қарапайым жанкүйер кейде комментатордан да бігір.

Бірді айтып, бірге кетіп жатырмыз. Әлгіңде Қызылордада өткен спартакиада туралы сөз бастадық. Бокс — қазақтың ұлттық өнері. Оны көрмеуге болмайды. Сонау бір жылдары Қостанайда өткен ел біріншілігін бастан-аяқ көрсетіп, телеарналарымыз бір қуантып тастап еді. Содан бері осындай жарысты толық көрсеткені осы шығар. Тіпті Азия чемпионатының өзін жазып алып, артынан көрсеткені қабырғамызды қайыстырып жіберіп еді. Содан кейін бе Qazsport-ты көп қарамай жүріп ашып қалсам, спартакиаданың екінші күнін көрсетіп жатыр екен. Қарауға ден қойдым, қойдым да, тағы көңілім қалды.

Ең алдымен, байқаған кемшілігіміз, боксшылардың жеңделерінде қай облыстан, қаладан екендігін көрсететін жазбалары жоқ. Бұл спартакиада, онда аумақтағы спортшылар өнер көрсетеді. Кейіннен ұлттық құраманың бас бапкері Ғалым Кенжебаев айтқандай, белгілі былғары қолғап шеберлері Азия додаларынан кейін демалыс алып, бұл бөсекте 18-20 жастағы жас боксшылар қатысқан. Еңдеше олардың қайдан екенін біліп отыру экран алдындағы адамдарға керек-ақ. Мейлі, бұл енді ұйымдастырушылардың, бапкерлердің кемшілігі дейік.

Осы күнгі жарысқа комментаторлық жасаған азамат ә дегеннен сүрініп жатыр. «Солтүстікқазақстандық Жандос Отабеков (*естуімізше, осылдай*) пен Жамбыл облысының өкілі Ермек Мәдиев «...қарама-қайшы жекпе-жек өткізетін болады» деп қойып қалды. «Балапанды күзде санайды», алда әлі екі раунд бар» деп тағы бір жаналық ашты. Кемінде үш айға созылатын күз бен алты минуттың арасында жер мен көктей айырмашылық бар емес пе?

«Ойын өрнегін көрсетіп жатыр» дейді. Айналайын-ау, бұл футбол емес қой. Бокс ешқашан ойын болмайды, ол — ұрыс, жекпе-жек, шынын айтқанда, төбелес, төбелес болғанда да мәдени төбелес. «Жақсы өнер көрсетіп жатыр» десе де шындыққа сәл жакындай түсер еді.

Қарапайым бір жекпе-жекті Рио Олимпиадасындағы Данияр Елеусінов пен Шахрам Гиясовтың финалдық айкасымен теңестіреді. «Керемет жекпе-жек, тамаша!», «Қуан, казак, қуанатын кез келді» деп казак бұған дейін жұдырықтасып көрмегендей немесе кезекті бір Олимпиадада алтын арқалап қайтқандай, танқалу осы комментатордың бір әдіс-амалы секілді. Эмоция керек-ақ, бірақ бәрі өз ретімен. Қанша мақтағанмен ол Данияр болып кетпейді. Шын, риясыз түсіндіру, жұрттын көзін жеткізе білу керек.

«Кос спортшы да солақай» дейді. Талай рет айтып та, жазып та жүрміз. «Қос» деген сөз жақын, ниеті, ой-мақсаты бір адамдарға қаратып айтылады. «Кос-костан», «қосарлы» деп бекер айтпайды. Ал бір-бірімен жұдырықтасытын боксшылар қашан да қарсылас болып қалады. Сондықтан бұл жерде «Екі боксшы да солақай» деген әлдеқайда дұрыс болып шығар еді.

Алғашқы раунд аяқталар тұсты «кездесу аяқталады» деп жібергенін кездейсоқтық дейік. Кездесу үш раундтан тұратынын ескерсек, кездесудің аяқталуына әлі ерте.

Бүгін басқа бокста — кәсіпқой бокста «женетініне үмітіміз өшпейді, кеудемізде сайрап тұр!» деп лепірген комментатордың сөзінен кейін теледидардың құлағын басып қойып, суретін ғана көруге тура келді.

Бұл — біздің естіген сөзіміз. Бірақ шындықтан ауытқы қойған жоқпыз. Кейіннен ұмытпасам, Рауан Окас жүргізіп, репортажға әр кіргізгендей болды. Сапалы комментарий, салалы комментатор керек дейтініміз сол.

Дүрәлі ДҮЙСЕБАЙ,
Астана

Әттеген-ай!

«Мүмбайдағы қонақүй» фильмін көру үшін кинотеатрға бару. Көпшілік мақтағандай-ақ туынды өкен. Бірақ картина басталысымен экранның астыңғы жағындағы жүгіртпе жолға (титр) көзім түсіп, қайта-қайта ойым бөліне берді. Қазақша аудармасын беріпті. Онысына рақмет! Бірақ әлгі аудармасы бастан-аяқ қып-қызыл қате. Кәсіби маман емес, мектепте нашар оқитын оқушы аударған сияқты әсер қалдырды. Шамасы Google «атамның» көмегімен тікелей аударса саған-ау?! Мысалы, бір кейіпкердің: «Тихо!» деген сөзі «Қыныш» деп аударылған. Аударманың «Т» әрпінің орнына «Қ»-ны қойғысы келіпті. Оған залдағылар күлді. Содан кейін қисық аударманың көкелері кетті дейсің, бірінен кейін бірі... Үлгергенімше суретке түсіріп алуға тырыстым.

Меніңше, баламның қыза бар.

ҚАТЕ АУДАРМАНЫҢ ҚАСІРЕТІ КӨП

Ал сіздер онда — баруға немесе бармауңызды шешеніздер. Қалауыңз бойынша

ТАҚЫРПҚА ОРАЙ Аяужан РЫСҚҰЛҚЫЗЫ, кәсіби аудармашы:

Кез келген шетелдік фильмді қазақ тілінде сөйлету үшін аудармашы ең алдымен, өз халқының сөз саптауына, менталитетіне, логикасы мен психологиясына жүгінуі керек. Ал кинода жүгіртпе жолдағы (титр) аудармаларға келсек, кемшілік қалық аудармалар арасында кетіп қалып жатады. Жақында ғана кинотеатрдан орыс тілінде кино көрдік. Сол киноның қазақ тіліндегі жүгіртпе жол аудармасын көріп отырып, қарнымн ашты. Тіпті орыстың «не суй нос в чужие дела» деген сөзінің тікелей аудармасы «мұрныңды тықпа» деп аударылған. Оны «өзгенің ісіне араласпа» деп басқа сөздермен алмастырып беруіне болады ғой. Осындай қателердің көп болуы — аудармашының сауатсыздығынан. Қате аудармалардың көбеюі қаржы мәселесінен де туындауы мүмкін. Өйткені, кәсіби мамандардың жұмысы шеберлігіне қарай жоғары. Сондықтан арзан дүниеге жүгінгендердің нәтижесі белгілі.

Грамматикалық, орфографиялық кате «өріп» жүр. Бейнелеп айтсақ, екі құрбының WhatsApp-тағы сөйлескен жазбасы сияқты. «Ракмет» сөзі кинода жүз рет айтылса, сол жүз ретте де «Ракхмет» деп жазылды. Тыныс белгілері туралы айтпай-ақ қояйын!..

Кинодан шыққаннан кейін мынадай ой түйдім: Аударманы жасатып, қабылдап алатындар: «Осыны кім түсінеді дейсін? Қазақтардың өзі бәрібір мән бермейді. Қазаққа қазақ тілі керек емес» деп салғырттық танытатын сияқты. Әйтеуір, заң жүзінде жұмыс істеп отыр, қазақшаға аударылды деген аты ғана.

Kinopark_kz осы аударма үшін қаржы төлеп отыр. Осы жұмыстарды кәсіби маманға неге бермеске? Әдетте мәтінді асығыс тергенде журналист басымсызбен бізден де кате кететінін жасырмаймын. Бірақ мына киноның аудармасында мазмұндық кате тым көп. Кинодағы кейіпкердің айтып тұрғаны басқа, ал титрдағы мәтін мүлде бөлек. Екеуі екі әлем сияқты. Мәселен, кейіпкер: «Тааак?» дейді. Сол сөзді «Солай?» деп аударып қойыпты. Түк таппаса «Сонымен?» дей салмай ма?! Айта берсең кате көп. Әлгі кинозалда филологтар отырса, қылқынып қалар еді-ау. Сонда Kinopark_kz аударманы тексеріп алмай, прокатқа шығара бере ме? Оны қойшы, қисық жүгіртпе жол жастардың тілін бұзбай ма?

Кинодан шыққан бойда, кассадағы қыздарға бардым. «Аудармаға қатысты шағымым бар», — делім. «Ия, оны мен де байқадым», — деп тұр ақша санап отырған қаракөз. Содан администраторды шақырып, менен жазбаша пікір алды. «Нақты кеткен кателердің суретін жіберіңіз», — деп телефон нөмірін де берді. Орыс қыз екен «Спасибо, что заметили!» деп шығарып салды. Ал біз үндемесек, шаруа осылай жалғаса бере ме? Не де болса нәтижесін күтейік!

Мәлдір ЖАНБАЕВА,
журналист

Мамырдың басында Qamshy.kz сайтына шыққан бір сурет бірден біздің назарымызды өзіне аударды. Осы естелік суреттегі Президент Тоқаевтың жанында отырған ағаларды іздеп тауып, әңгімелесуді мақсат еттік. Сұрастыра келе Қасым-Жомарт Тоқаевтың оң жағында отырған бұйра бас жігіттің Монғолияда тұратыны есімізге түсті. Ол бұрынғы парламент депутаты, Төтенше және өкілетті елші Сайран Қадырұлы екен. Содан кейін ағаны тауып, әңгімелесудің мүмкіндігі туды.

— Сайран Қадырұлы, әңгімемізді бір суреттен туған сұрақтан бастасак. Президент Қасым-Жомарт Тоқаевтың қасында отырған өзіңізсіз ғой? Бұл сурет қай жылы, қай жерде түсірілгені есіңізде ме?

— Бұл менің архивімде бұрыннан бар сурет қой. Мәскеуде Новочеремушка көшесі 26 деген мекенжайда бес қабатты қызыл кірпіш үй бар. Бұл — МГИМО-ның, яғни Мәскеу мемлекеттік халықаралық қатынастар институтының жатақханасы. Мынау — сол ғимараттың үшінші қабатында ең бұрыштағы бөлме. Сурет 1976 жылы түсірілген. Мен кейінірек жолым түсіп, Астанаға келгенде осы суреттің бір данасын Жомартқа әкеп бердім. «1975 жылғы оқиға ғой...» деп әңгімемді бастай бергенімде, ол мұқият бақылап отырып, «Жоқ. Бұл — 1976 жылғы сурет. Мен мына күрең свитерді Сингапурға барғанда сатып алғам» дегені бар. Осындай мықты дәлелім болған соң, суреттің түсірілген жылын жаңылмай айтып отырмын.

— Сіз Президенттің есімін Жомарт дедіңіз бе?

— Студент кезімде бәріміз Жомарт деп атайтынбыз. Басқаша болуы мүмкін емес. Оның шын аты Қасым-Жомарт

— Сайран аға, Қасым-Жомарт досыңызбен өткізген студенттік шақтан естелік айтсаңыз....

— Жомарт институттың халықаралық қатынастар факультеті, қытай тілі бөлімінде менен үш курс жоғары оқыды. Бастапқы кезде

танданысымды айттым. Сонда ол: «Енді, мен қазір өз елімдемін ғой. Мен қазақша сөйлесем қалай болады?»! — деді.

Әлі есімде, жер шалғай әрі басқа мемлекет болғандықтан, бізге елден сәлем-сауқат келе

лауазымдарда отырды, еш өзгерген емес. Сол баяғы сыпайы қалпымен жақын тартып, өзіне баурап тұрады. Өте бауырмал. Хабарласпай қалсақ «Қайдасындар, не істеп жүрсіндер?» деп іздеп отырады. Ол кісімен ешқашан байланысымыз үзілген емес. Сыртқы істер министрі, Үкімет басшысы болған кезінде де, БҰҰ Бас хатшысының орынбасары, Сенат төрағасы болып отырғанда да үнемі байланыста болдық. Сәті түскенде, кездесіп, әңгімелесіп, жағдай сұрасып тұрамыз. Алматы, Ұлан-Батыр, Нұр-Сұлтан, Женева, Лондон, Анкарада сан рет кездестік. Сосын, ол кісі өте мұқият. Мысалы, жәй ғана марапат алып жатсақ, соған арнайы құттықтау жіберіп тұратын.

Жетпісінші жылдары МГИМО-ны бітірген студенттер арасында БҰҰ Бас хатшысының орынбасары лауазымына дейін көтерілген жалғыз дипломат осы

Қасым-Жомарт Тоқаев болды. Жомарттың халықаралық аренада танылған әрі көптеген әріптестері мойындаған дипломат екені даусыз.

САРҒАЙҒАН СУРЕТ СЫРЫ

екенін кейіннен Қазақстанға оралып, Сыртқы істер министрінің орынбасары болған кезде ғана білдік.

Бір жолы кездескенде «Әке туралы ой-толғау» кітабын маған сыйлады.

Сол кітаптан Президенттің есімінің мәні мен маңызын түсіндім.

Яғни, өмірден ерте кеткен әкесінің інісінің есімін жалғастырып, аманатын арқалаған азамат екенін бәрі біле бермейді.

— Жандарыңызда отырған екі жігіт туралы айтсаңыз. Олар кімдер?

— Менің оң жағымдағы жігіт — Шымкенттен келген Бекжан Молдахметов. Парсы тілі бөлімінде оқыды. Қазір Мәскеуде тұратын болуы керек. Оның Ауғанстанда жұмыс істегенін білемін. Екіншісі жапон тілі бөлімінде оқыған алматылық Жәніс Нұрғожаев. Қазір Нұр-Сұлтан қаласында тұрады. Және бір Жамбыл облысынан Әбутәліп Ахметов деген досымыз болды. Ол Үстәтбулда Бас консул, Қазақстанның Тәжікстандағы Төтенше және өкілетті елшісі қызметтерін атқарды. Мықты дипломат еді. Дүниеден ертерек кетті. Топырағы торқа болсын!

— Ал енді, аға, өзіңіз туралы әңгімелеп берсеңіз. Қазақстан Президентімен тағдырларыңыз қайдан, қалай тоғысып жүр?

— Біз өзін-өзі жарнамалауды ұнатпайтын ұрпақтың сарқыншағымыз. Не айтам? Моңғолияда туып-өскен азаматпын. Елісхан бастаған керейдің бір тобы Алтайдан Тибет асып, оңтүстікке көшкен кезде, менің әкем Моңғолияға бет алыпты. Екі ағасы Тибет асқан көшпен кеткенде, біз Алтайдың теріскейінде қалдық. Біреуден кем, біреуден ілгері күн кешті. Оқыдық, білім алдық. 1972 жылы Баян Өлгей аймағында қазақ мектебін тәмамдадым. Сол кездегі Моңғолия үкіметі басшыларының «МГИМО-ға ауылды жердің, қарапайым халық өкілдерінің балалары жіберілсін» деген қарары менің бүкіл өмір жолымды, ойламаған жерден, мүлде басқа арнаға бұрып жіберді. ҚазПИ-дің филология факультетіне жолдама алып, Алматыға келген қарапайым қазақтың баласы осылайша Мәскеуден бірақ шықты.

Институт бітіргеннен кейін Моңғолияның сыртқы істер министрлігінде көп жыл еңбек еттім. Демократиялық қозғалысқа белсене қатысып, оппозициялық партиялардың атынан депутат болдым. Депутат бола жүріп, Моңғолияның негізгі заңын өзгертуге қатыстым. Содан кейін шетелдегі қазақ диаспоралары арасынан алғаш рет Төтенше және өкілетті елші болып тағайындалдым.

Астанаға келгенде осы суреттің бір данасын Жомартқа әкеп бердім. «1975 жылғы оқиға ғой...» деп әңгімемді бастай бергенімде, ол мұқият бақылап отырып, «Жоқ. Бұл – 1976 жылғы сурет. Мен мына күрең свитерді Сингапурға барғанда сатып алғам» дегені бар.

жатақханада көршілес бөлмеде тұрып, жиі араласып жүрдік.

Кейіннен Жомарт оқу бітіріп кеткен соң, оның орнына сол бөлмедегі Бекжан мен Әбутәліптің қасына мен барып қосылдым.

бермейді. Жомартқа анасы үнемі керемет дәмді тамақтар салып тұрушы еді. Өз анамыздан келгендей таласа-тармаса жеп қоятынбыз. Қайран, асыл ана, Жомартты өте қатты жақсы көретін еді.

Парсы тілінде оқыған Вадим Назаров деген бір ақ жарқын, жақсы тәжік досымыз бар еді. Ол Жомартқа жақын жүретін. 2014 жылы БҰҰ-ның өкілі болып, Ауғанстанда қызметте жүргенде лаңкестік жарылыстың салдарынан опат болды. Дипломаттардың тағдыры әрқилы деген осы.

— Студенттік жылдар аяқталғаннан кейін байланыстарыңыз қалай жалғасты? — Біз Жомарт

Тағы бір маңызды мәселе – Жомарт Батыстың саяси жүйесін бүге-шігесіне дейін біледі. Өздеріңіз білесіздер, БҰҰ Бас хатшысының орынбасары, ұйымның Женевадағы Бас хатшысы қызметтерін атқарды. Яғни, батыстағы саяси-экономикалық өзгерістерді, ондағы үрдістерді, Батыстың құндылықтарын жақсы біледі.

екеуіміз 1975 жылдан бері араласып келеміз. Студенттік кездегі түлкі құрсақ күнкөрістен бастап, қаншама үлкен қызметтерде жүрміз. Сондағы байқағаным, Жомарт қаншама үлкен

Жомартты Тәуелсіз Қазақстан дипломатиясының алғашқы кірпішін қаласқан азамат дегуе толық негіз бар.

— Өзіңіз білесіз, қазір Қазақстанда Президент сайлауы өтейін деп жатыр. Президенттікке үміткерлердің бірі Сіздің досыңыз, яғни Қазақстанның қазіргі Президенті Қасым-Жомарт Кемелұлы. Ол кісінің мүмкіндігі қандай? Қалай ойлайсыз?

— Менің өз ойым, Қасым-Жомарт Кемелұлы — қазіргі саяси сахнадағы дайындығы жоғары, ел тізгінін ұстауға ең лайықты, тандаулы тұлға. Бұл шын мәнісінде солай. Ол кісінің халықаралық саясаттағы тәжірибесі мол, беделі жоғары. Жомарт өзінің саяси қаламын Сингапурдан бастаған. Ол Сингапурда елшілік қызметте жүргенде, сол елде бүкіл әлемге мәлім аса үлкен реформалар жүзеге асырылып жатты. Міне, Қасым-Жомарт Кемелұлы Ли Куан Ю жүргізген реформаларды, сол елдегі саяси-экономикалық процесті өз көзімен көрген адам. Бұл — мемлекеттің тізгінін қолына алған адам үшін аса маңызды. Қазақстанда реформа жүргізу, өзі айтып жүрген әділдік орнату, жемқорлықпен ымырасыз күресу, баршаға игілік көрсету дегеннің бәрі Жомарттың қолынан келеді деп ойлаймын. Өйткені, Сингапур дәл осы жолдан өткен. Қазір қандай елге айналды! Оған бүкіл әлем куә болып отыр.

Тағы бір маңызды мәселе — Жомарт Батыстың саяси жүйесін бүге-шігесіне дейін біледі. Өздеріңіз білесіздер, БҰҰ Бас хатшысының орынбасары, ұйымның Женевадағы Бас хатшысы қызметтерін атқарды. Яғни, батыстағы саяси-экономикалық өзгерістерді, ондағы үрдістерді, Батыстың құндылықтарын жақсы біледі. Осындай үлкен тәжірибесі бар Жомартты Қазақ еліне жанашылдықты қалай енгізудің жолдарын білетін әрі оған қарым-қабілеті толық жететін бірегей тұлға деп ойлаймын.

Оның үстіне, Қасым-Жомарт «Қазақстанның Тұңғыш Президенті — Елбасы Нұрсұлтан Әбішұлы Назарбаевтың жолын жалғастырамын, сабақтастық қағидасын ұстанамын» деп отыр. Қазақта «Болар елдің баласы, бірін-бірі батыр дер» деген бір керемет сөз бар. Міне, біздің қазақтан шыққан екі тұлға бірін-бірі қалай сыйлайды, бір-біріне деген құрметі қандай?! Бұл да Жомарттың шебер дипломат, өте терең саясаткер екенін көрсетеді.

Токсан ауыз сөздің тобықтай түйіні: ол кісінің мол тәжірибесін, әлеуетін, халықаралық дәрежедегі абырой-беделін пайдалану керек. Қазақ халқы Жомартты сайлайтын болса, еш ұтылмайды. Бұл — менің тек досы ретінде ғана емес, шетелдегі қазақ диаспорасының өкілі ретіндегі көзқарасым.

— Әңгіменізге рахмет!

Жарас КЕМЕЛЖАН

Алматы облысы – түрлі діни бірлестік бір-бірімен тату-тәтті өмір сүріп келе жатқанын аймақтың бірі. Дегенмен, аймақтағы дінаралық татулық қалай сақтаууда? Діндер арасындағы толеранттылықты одан әрі нығайту үшін не істеуіміз керек? Бұл сұрақтарға жауап алу үшін Алматы облысының Жаркент қаласындағы Рим-католик діни бірлестігіне қарасты «Әулие Мәриям» шіркеуінің дін қызметшісі әрі ұйымдастырушысы Казимир Каститисті әңгімеге тарттық.

Жас qazaq: Казимир мырза, Алматы облысындағы Рим-католик шіркеуінің негізгі қызметі туралы айтсаңыз...

Казимир Каститис: Алматы облысында католик дінін ұстанатындар қатары аз. Тек «Рождество» мен «Пасха» кезінде шіркеуге келушілер көбейеді. Бірақ біз ешкімді католик дінін ұстаныңыз деп күштей алмаймыз. Дінге қызығушылық танытып, оны қабылдаймын деушілер болса, есігіміз ашық. Дін – мемлекеттің негізін құраушы ең маңызды фактордың

Казимир КАСТИТИС:

ДІНИ КЕЛІСІМ – ТҰРАҚТЫЛЫҚТЫҢ БЕЛГІСІ

бірі әрі ішкі тұрақтылықтың да кепілі. Елдегі ортақ ауызбірлік, елжандылық, адамды сую, бейбітшілік пен тыныштық – дәстүрлі діндерінің басты ұстанымы. Қазіргі таңда Қазақстанда 150 мыннан астам адам өзін католик санайды. Олардың көбі поляк, неміс, украин ұлтының азаматтары. Соңғы жылдары еліміз бойынша 80-ге жуық діни бірлестік Рим-католик шіркеуі ретінде, ал 2 діни бірлестік Грек-католик шіркеуі ретінде тіркелді. Католик шіркеулерінде құдайға құлшылық рәсімі орыс, украин, неміс, ағылшын және поляк тілінде өтеді.

Жас qazaq: Күнделікті өмірде католиктер мен өзге дінді ұстанушылар арасындағы қарым-қатынас қандай деңгейде?

Казимир Каститис: Біз бір-бірімізбен өте тығыз байланыстамыз. Достығымыз жарасып, дінге, ділге бөлінбей, тату-тәтті өмір сүріп келеміз. Облыс әкімдігі тарапынан ай сайын барлық дін өкілдерінің басын қосатын жиын ұйымдастырылып

тұрады. Католик өкілі ретінде біз де жиынға қатысып, қозғалған мәселеге қатысты ойымызды ортаға саламыз. Өзге дін өкілдерімен ашық сұхбат құрамыз.

Жас qazaq: Діни қызметкер ретінде еліміздегі тұрақтылыққа қандай баға берер едіңіз?

Казимир Каститис: Осы елдегі діни тұрақтылықты жоғары бағалаймын. Ал Алматы облысы бойынша дінаралық татулық туралы айтар болсам, ең бастысы, мемлекет тарапынан діндер арасындағы бірлікті сақтауға, нығайтуға барлық жағдай жасалған. Қазақстан ешбір дінді бөлмейді, барлығына тең қарайды. Мұндағы барлық дінді құрметтеу саясаты – бүкіл әлем елдеріне үлгі. Аймақ жұртының басым бөлігі ислам дінін ұстанады. Соған қарамастан, өзге діндердің де дамып, өз жұмысын жалғастыруына еш кедергі жоқ. Католик – дәстүрлі конфессиялардың бірі, ұстанушылары мен діни бірлестіктері саны жағынан аз. Себебі діни қауымның көп бөлігін құрайтын немістер мен поляктар тарихи Отанына қоныс аударуда. Өнірде өзге де бірлестіктер бар. Мысалы, ислам, христиан, протестан, тағы басқалары. Бәрінің де тұрақты

дамуына жол ашық. Қазақстанның Тұңғыш Президенті Н.Назарбаевтың діни толеранттылықты сақтауға сіңірген еңбегі көп екенін атап өткім келеді. Халықтың басым бөлігі ислам дінін ұстанғанымен, өзге діни бірлестіктердің қызметіне де кедергі жоқ. Өйткені, діндер бірдей. Бұл – діни тұрақтылықты сақтауға ұйытқы болатын басты құндылық.

Мысалы, біздің арамызда Аргентинадан келіп миссионерлік жұмыс жүргізгісі келетіндер бар. Қазір осындай дін өкілдерінің Қазақстанға келіп жұмыс істеуіне де құжат жағынан жеңілдіктер жасалуда.

Жас qazaq: Ал осы діни тұрақтылықты, толеранттылықты одан әрі нығайту үшін дін қызметкері ретінде тағы не керек деп ойлайсыз?

Казимир Каститис: Мен Алматы облысы бойынша бірнеше елді мекенде діни қызметкер болдым. Есік, Талғар қаласындағы филиалда қызмет атқарған кезімде көптеген семинар, конференцияларға қатысатынмын. Өткен жылы Ұзынағашта

ұйымдастырылған дінаралық татулыққа қатысты жиында баяндама жасалды. Менінше, осындай басқосулар жиі ұйымдастырылуы керек. Өйткені, діни тұрақтылықты сақтауда әрбір дін өкілдерінің өз ойын ортаға салып, үн қосуы маңызды.

Жас qazaq: Бүгінде жастарымыз адасып, түрлі радикалды жат ағымдардың жетегінде кетуде. Ал сіз осындай жағдайлардың алдын алу үшін қандай шара қолданған жөн деп ойлайсыз?

Казимир Каститис: Менінше, жамандық жасамау барлық дінге тән нәрсе. Бізде католиктерде

«Жамандықты жақсылықпен жеңу керек деген» ұстаным бар. Мұның өзі «саған қастандық жасаса да, сол адамды кешіруге тиіссін» деген қағидада. Біз жастарға арнап кездесу ұйымдастырамыз. Онда дінаралық татулықты құрметтеуге ерекше мән береміз. Сол арқылы татулықтың рухын қалыптастыруға бар мүмкіндікті қарастырамыз. Ең бастысы, жастардың адаспауы үшін дұрыс ақпарат берілуі керек. Біздің ғасырлар бойы ұстанып келе жатқан негізгі бағытымыздың өзі тату-тәтті өмір сүру. Теріс пиғылды жалған діни ағымдардың таралуы – қазіргі таңда әлемдік деңгейдегі өзекті мәселенің бірі. Дін – жеке тұлға мен тұтас бір қоғамның рухани тұтастығына тікелей әсер ететін өте нәзік құбылыс. Қате діни түсінік пен бұрмаланған идеяның қоғамда таралуы салдарынан адамның санасы тез адасады. Ал түрлі діндер арасындағы ынтымақ пен келісімді сақтау үшін мемлекеттік орган мен барлық әлеуметтік институт ұжымдаса отырып, әрекет етуі қажет.

Сұхбаттасқан
Мақпал НОҒАЙБАЕВА

Елімізде тілдерді дамыту мен қолданудың 2011-2019 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасының Жамбыл облысында орындалуы көңіл қуантады. Атап айтқанда, өңірде тіл саясатын жүзеге асыруға биыл жергілікті бюджеттен 163,6 миллион теңге, оның ішінде, жоғарыдағы мемлекеттік бағдарламаны орыңдауға 65,7 миллион теңге бөлінген. Аймақтағы тіл саясатына қатысты атқарылып жатқан жұмыстар барысын білмекке Жамбыл облысы әкімдігінің тілдерді дамыту басқармасы басшысының міндетін уақытша атқарушы Нәбира Сүйманованы әңгімеге тартқан едік.

— **Нәбира Қапарқызы, алдымен өңірде мемлекеттік тілді меңгеру мақсатында атқарылып жатқан жұмыстарға тоқтала кетсеніз...**

— Облыста мемлекеттік тілді меңгеру, яғни аталған бағытта 2 индикатор, 3 нәтижелі көрсеткішке

— Бұл мақсатта үстіміздегі жылы ономастика саласын дамыту мақсатында облыстық ғылыми-тәжірибелік конференция, көшпелі екі кеңес өткізу және облыстың ономастикалық электронды базасы мен облыстағы ономастикалық атаулардың көрсеткіш-анықтамалығын әзірлеу,

Нәбира СҮЙМАНОВА:

МЕМЛЕКЕТТІК ТІЛ САЯСАТЫ ЖҮЙЕЛІ ЖҮРГІЗІЛУДЕ

қол жеткізу мақсатында бүгінгі күнге дейін 32 іс-шара өткізілді. Бүгінгі күні өңірде мемлекеттік органдардағы қазақ тіліндегі шығыс құжаттарының үлес салмағы – 99,8%. Сондай-ақ аудандар мен Тараз қаласы әкімдіктерінің, облыстық басқармалардың сайттарындағы тіл тазалығына сараптама жүргізіліп, оның қорытындылары бойынша тиісті шара қабылдау үшін мекеме басшыларына жіберілді. Ал онлайн режимінде қашықтан қол жеткізу мүмкіндігін пайдалана отырып, ұйымдастырылған мемлекеттік тілді оқыту орталықтары оқытушыларының біліктілігін арттыруға бағытталған іс-шаралардың үлесі биыл 90 % болуы керек. Сондықтан біліктілікті арттыру мақсатында өткізілген 11 іс-шараның 5-уі онлайн арқылы жүзеге асырылды.

Ағымдағы жылдың ақпан айында «Қазтест» сертификаттық және диагностикалық тестілеуінің жоспары әзірленіп, тестілеуге дайындық мақсатында 16 сағаттық дайындық курсы өткізілді. Сондай-ақ ақпан-наурыз аралығында «Қазтест» жүйесіне дайындық бойынша шеберлік сыныбы» тақырыбында көшпелі семинар өткізілді. Наурыз айында білім және ғылым министрлігіне қарасты Ұлттық тестілеу орталығы өкілдерінің қатысуымен аймақта «Қазтест» сертификаттық және диагностикалық тестілеуі ұйымдастырылды. Оған облыс бойынша 1880 *(314-і сертификаттық, 1566-сі диагностикалық)* адам қатысты оның ішінде, мемлекеттік тілді меңгерген 284 мемлекеттік қызметші – В1 орта деңгейі бойынша 51,4% *(146)*, С1 деңгейінде меңгергендер үлесі 13 %-ті *(37)* көрсетті. Яғни сертификаттық тестілеуде В1 деңгейін 16,4%-ке, С1 деңгейін 3%-ке артығымен орындап, нәтижелі көрсеткішке қол жеткіздік.

— **Мемлекеттік тілді көпшіліктің қолдануына жол ашу және оның пайдаланылу аясын кеңейтуде қандай жұмыстар атқарылуда?**

— Әрине. Аталған бағыт бойынша 1 нысаналы индикатор, 1 нәтижелі көрсеткішке қол жеткізу көзделген болатын. Мемлекеттік бұқаралық ақпарат құралдарындағы қазақ тіліндегі контенттің үлесі 72,46%-ды құрады. Сондай-ақ мемлекеттік тілді көпшіліктің қолдануына қол

жеткізуге бағытталған мемлекеттік әлеуметтік тапсырыстың үлесі 10% болу керек болса, облыста бұл көрсеткіш 10,4%-ға орындалды. 207 әлеуметтік тапсырысқа 861,9 мың теңге бөлінді. Оның ішінде 66 әлеуметтік жоба – тіл саясатын іске асыруға, мемлекеттік тілді көпшіліктің кенінен қолдануына бағытталған және мемлекеттік тілде ұйымдастырылған жобалар. Оған бөлінген қаржы – 91676,5 мың теңге, яғни бөлінген қаржының 10,5%-ы.

— **Тұрғындар арасында тіл мәдениетін деңгейін арттырудың үшінші бағытында қандай шаралар қолға алынуда?**

токсан сайын аудандар мен Тараз қаласы әкімдіктері жанындағы ономастика мәселесі жөніндегі жұмысшы топтардың жұмысын зерделеу жоспарланған.

Жуырда облыс әкімдігі жанындағы ономастикалық комиссиясының кезекті отырысы өтті. Кеңесте 2018 жылы басқарма тарапынан ономастика саласы бойынша атқарылған жұмыстары туралы есебі, сондай-ақ Сарысу, Талас аудандары мен Тараз қаласы әкімдіктері жанындағы ономастика мәселесі жөніндегі жұмысшы топтардың атқарған жұмысын зерделеу қорытындысы және Байзақ, Жамбыл және Жуалы ауданындағы сыртқы көрнекі ақпарат құралдарындағы тіл сауаттылығына жүргізілген зерделеу жұмыстарының қорытындысы қаралып, хаттамалық тапсырмалар берілді.

Быылғы жылы көрнекі ақпараттарда мемлекеттік тілді пайдалану деңгейі 100% деп белгіленген. Сондықтан, облыс әкімдігінің тілдерді дамыту басқармасы аудандар мен Тараз қаласы әкімдері арасында келісім жасап, «Көрнекі ақпараттарда мемлекеттік тілдің пайдаланылу дәрежесін» нысаналы көрсеткіш ретінде көрсетіп, әр тоқсанға меже белгіледі.

Осы мақсатқа қол жеткізу үшін ағымдағы жылы басқарма тарапынан көрнекі ақпараттардың қолданылуына тоқсан сайын зерделеу жұмысын жүргізу, жарнама саласындағы мемлекеттік реттеу, ұлттық мүддені қорғау, жөнсіз жарнамаға жол бермеу мақсатында «Сауатты жарнама – тіл тазалығының көрінісі» үздік ауылдық округтің, үздік ауданның озық тәжірибесін анықтау, тарату мақсатында «Үздік көрнекі ақпарат – 2019» байқауын ұйымдастыруды, облыстық «Көркем тіл – көрнекі жарнама» акциясын екі рет өткізуді жоспарлады.

Соған сәйкес үстіміздегі жылдың ақпан айында басқарма тарапынан ұйымдастырылған «Көркем тіл – көрнекі жарнама» акциясына Тараз қаласынан 5111 нысан қамтылды. Аудандар мен Тараз қаласы әкімдіктері мен мәдениет және тілдерді дамыту бөлімдерінің басшыларына өңірлерде сыртқы көрнекі ақпараттардың талапқа сай жасалып, дұрыс орналастырылуын, сауатты жазылуын басты назарда ұстау үшін тиісті тапсырма берілді. Бұдан өзге, басқарманың әлеуметтік тапсырысы аясында 28 сәуір – 18 мамыр аралығында «Жаңа шабыт» қоғамдық бірлестігі әлеуметтік желі арқылы Тараз қаласы тұрғындары арасында «Сауатты жарнама – тіл тазалығының көрінісі» облыстық байқауын жариялаған

болатын. Осы шара бойынша жақында байқаудың қорытындысы ретінде азаматтық позицияларын белсенді түрде көрсете білген тіл жанашырларын «Қырағы көз», «Тіл жанашыры» атауы бойынша марапаттау рәсімі өтті.

Жыл басында облыс әкімінің қатысуымен өткен басқарманың 2018 жылы атқарылған және 2019 жылы атқарылатын жұмыстары туралы кеңестің хаттамалық тапсырмасына сәйкес басқарма тарапынан жоспар жасалды. Жоспарға сәйкес, алғашқы кезекте бірінші жартыжылдықта аудандарда, Тараз қаласында орналасқан барлық

қонақүйлер мен мейрамханалардың, басқа да тұрмыстық қызмет көрсету орындарында көрсетілетін қызметтерде мемлекеттік тілдің қолданылу дәрежесін 100%-ға жеткізу көзделген еді. Осы мақсатта өңірдегі жалпы саны 1755 нысанның тізімі жинақталып, базасы жасақталды. Ал наурыз айында кәсіпкерлік нысан иелеріне анықталған кемшіліктерді жою үшін тиісті мерзім белгіленді. Сәуір-мамыр айларында берілген жоспарға сәйкес атқарылған жұмыстардың нәтижесі туралы аудандық, Тараз қалалық әкімдіктері тарапынан берілген мәліметтерге сәйкес 1755 кәсіпкерлік нысанның 1342-і *(76,4%)* зерделеніп, оның 1229-ы *(91,5%)* қолданыстағы заңнамалар талаптарына сәйкестендірілді.

Сондай-ақ алдағы уақытта облыстық кәсіпкерлік палатасы, облыс әкімдігінің кәсіпкерлік, индустриалды-инновациялық дамыту басқармасымен бірлесе отырып, Тараз қаласындағы кәсіпкерлік нысан иелерімен семинар-кеңес ұйымдастыру жоспарланып отыр.

Президент әкімшілігінің 2016 жылғы 20

шілдедегі тапсырмасына сәйкес облыстық, аудандық маңызы бар қалалардағы, кенттердегі, ауылдардағы және басқа да елді мекендердегі көше көрсеткішін бір үлгіде жазуды және орналастыруды қамтамасыз ету тапсырылған. Бұл мақсатта облыстық тілдерді дамыту басқармасы биыл барлық аудандар мен Тараз қаласы әкімдерімен меже белгілеп, әр аудан бойынша жылдың соңына дейін барлық көшені 100% жана үлгідегі анишлагтармен қамту тапсырылды. Бүгінгі күні облыстағы 5247 көшенің жаңа үлгідегі анишлагтармен қамтылғаны – 3245. Көрсеткіш – 61,8% орындалды. Жыл соңына дейін белгіленген межеге қол жеткізіледі.

Алдағы уақытта елімізде халық санағы жоспарлануына орай өңірдегі әкімшілік-аумақтық бірліктер, елді мекендер мен олардың құрамдас бөліктеріне атау беру *(көшелерге)*, оларды қайта атау жұмысы уақытша тоқтатылды. Дегенмен, халық санағы өткеннен кейін әкімшілік-аумақтық бірліктерге, елді мекендер мен олардың құрамдас бөліктеріне атау беру, қайта атау жұмыстары кезінде қоғамдық сананы жаңғырту аясында еліміздің бергі тарихында жалпыұлттық деңгейде танылған тұлғалардың есімдерін ұлықтау жұмыстарын жүргізу ұсынылды. Осы орайда, мәдениет және спорт министрлігінің өткен жылы 14 наурыздағы №13-04-19/621-И хатымен Президент әкімшілігімен келісілген «Тарихи тұлғалар» *(150)*, «Дәстүрлі атаулар» *(298)* және «Тарихи жер-су атауларының» *(70)* тізімін басылымға алу тапсырылды.

— **Облыста тілді оқытуды дамыту үшін қалайы жағдай жасау қандай деңгейде?**

— Бүгінге дейін оқыту орталығы мен оның аудандық оқыту бөлімшелерінде есепті мерзімде 902 тыңдаушы оқыды. Оның ішінде, қазақ тілін оқыған 397 тыңдаушының 57,7% *(229)* өзге ұлт өкілдері. Ал ағылшын тілін үйрету курсына 392 тыңдаушы, орыс тілін оқу курсына 113 тыңдаушы қамтылды. Сонымен қатар Тілдерді оқыту орталығы мен облыстық Қазақстан Халқы ассамблеясы және 22 этномәдени бірлестіктер арасында өзара ынтымақтастық туралы меморандум жасалып, соның аясында қазақ тілін үйренуге ниет білдіргендер былтыр 1071 этнос өкілі болса, биыл бірінші тоқсанда 229 этнос өкілі қазақ тілін тегін үйренді. Орталықта тілдік орта қалыптастыру мақсатында құрылған қазақ тілінен SÖLLE, ағылшын тілінен Relax and learn клубтары жұмыс жасайды. Сонымен қатар Қазақстан Халқы ассамблеясының XXVI сессиясында қазақ тілін, мәдениетін, тарихын, философиясын, қазақ елінің құндылықтарын насихаттауға бағытталған «Қазақтану» жобасына сәйкес, орталық пен «Қоғамдық келісім» арасында «Мәміле» жобасының тұжырымдамасы әзірленіп, айына екі рет клуб отырысы тұрақты түрде өтуде.

Әрине, бұл жұмыстар жүйелі түрде жалғасатын болады.

— **Әңгіменізге рахмет!**

Сұхбаттасқан
Ерман ӘБДИЕВ,
Жамбыл облысы бойынша меніікті тілші

Белес

Әл Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті 2011 жылдан бастап әлемдік ғылыми кеңістікке интеграциялануға және әлемдік деңгейдегі зерттеу университетін құруға қарай бағыт алды. Университетте жүзеге асырылып жатқан стратегия бірінші жылдан бастап таңдалған жолдың дұрыстығы мен ұтымдылығын дәлелдеді. Соңғы уақыттағы университеттің халықаралық деңгейдегі ең жарқын жетістіктері соның айғағы.

Университет кластерлік тәсіл негізінде «идеяны коммерцияландыруға дейін жетілдіруге» тиімді технологиялық дәлізі құрылған заманауи ғылыми-инновациялық инфрақұрылымға ие.

Соңғы бес жылда университетте ақпараттық технологиялар факультеті, медицина факультеті, 11 ғылыми-зерттеу орталығы, институттар мен зертханалар, соның ішінде халықаралық зертханалар ашылды. Мысалы, 2018 жылдың қараша айында ҚХР Ғылым Академиясының аэроғарыштық ақпарат ғылыми-зерттеу институтының қатысуымен Қазақстанда алғаш рет Жерді қашықтықтан зерделеу орталығы құрылды. 2019 жылы наурызда Пәкістандағы Караши университетінің Халықаралық химиялық және биологиялық зерттеулер орталығында ҚазҰУ-дың бірлескен инновациялық зерттеулер ғылыми орталығы ашылды.

Қазіргі уақытта университеттің ғылыми-инновациялық инфрақұрылымына 16

патенттермен қорғалған үздік инновациялық технологияларды біріктіреді. Ол бірегей ғылыми, технологиялық және білім беру міндеттерін шешуге арналған. Сондай-ақ ҚазҰУ ғалымдарымен әзірленген шағын ғарыштық аппараттарға арналған борттық

ТІRSHILIK

E-mail: jas_qazaq@mail.ru

www.jasqazaq.kz

ЕҢ ҮЗДІК УНИВЕРСИТЕТ

факультет, 8 ҒЗИ, 5 институт және әлеуметтік-гуманитарлық бағыттағы 30 ғылыми орталық кіреді.

Әл Фараби атындағы ҚазҰУ «төрттік спиральге» (*мемлекет-бизнес-университет-қоғам*), яғни қазіргі заманғы мемлекеттің даму моделіне ұқсас университеттің 4.0 стратегиясын қабылдады. Оның басты миссиясы төрт құрамдас бөлікті біріктіру болып табылады. Мәселен, білім беру, зерттеу, инновациялық-кәсіпкерлік және рухани-адамгершілік.

Университет ғалымдары соңғы үш жылда БҒМ, «Ғылым қоры», ұйымдар және кәсіпорындармен жасалған шаруашылық келісімшарттар, сондай-ақ халықаралық қорлар мен ұйымдар тарапынан гранттық және бағдарламалық-мақсатты қаржыландыру аясында 2 мыңға жуық ғылыми-зерттеу жобасын жүзеге асырды. Бес жыл ішінде ҒЗЖ қаржыландырудың жалпы көлемі 22 млрд теңгеден асаты. Ғылымды қаржыландырудың жылдық сомасы 5 миллиард теңгеге жетті. Оның 20%-ы шаруашылық келісімшарт бойынша жұмыс істейді. Сонымен қатар университет халықаралық ұйымдар мен қорлардың жобаларын жүзеге асыруға қатысады. Мәселен, TEMPUS, ERASMUS+, «Ньютон—әл-Фараби», НАТО, ЮНЕСКО, Швейцария Ұлттық ғылыми қоры, Volkswagen қоры, Жапон қоры және т.б. Халықаралық жобалар шеңберінде соңғы бес жылда жалпы сомасы 6 млрд теңгеден асатын зерттеулер жүргізілді. Соңғы жылдары шаруашылық келісімшарттар бойынша жалпы көлемі 4 млрд теңгеге жуық жұмыстар жүзеге асырылды. Яғни бұл соңғы жылдары жұмыс көлемінің ұлғаюын көрсетеді.

Елбасы қойған міндеттерге сәйкес, әл Фараби атындағы ҚазҰУ Қазақстанның «цифрлық дәуірге» кіруіне бағытталған мақсатты жұмыстар жүргізуде. Әл Фараби атындағы ҚазҰУ-дың ғылыми-инновациялық қызметін дамытудың басым бағыттарының бірі — аэроғарыштық зерттеулер болып табылады. Мәселен, университет алғаш рет ғарышқа сәтті жөнелтілген «Al-Farabi-1» және «Al-Farabi-2» наносеріктерін құрастырды. «Al-Farabi-2» наносерігі аппараттың негізгі компоненттері мен байланыстары қазақстандық

компьютердің электрондық компоненттеріне сынақ жүргізуге мүмкіндік береді.

Жоғарыда айтылған, жерді қашықтықтан зерделеу орталығы жерді зерделеудің озық технологияларын пайдалана отырып, Қазақстанның «цифрлық» жүйесін құру бойынша бірегей ғылыми, қолданбалы, технологиялық, талдамалық және білім беру міндеттерінің кен ауқымын шешуге арналған. Бұл өз кезегінде геологиялық зерттеулер, картографиялау, аэро және ғарыштық түсірілімдер жүргізу үшін үлкен мүмкіндік ашады.

Университет Біріккен Ұлттар Ұйымының тұрақты даму жөніндегі «Академиялық ықпал» бағдарламасының жаһандық хабына үш кезең қатарынан басшылық жасап отыр. Тұрақты даму мақсаттарын ілгерілету аясында университет халықаралық аренада жетекші ұйымдармен ынтымақтастық орнатқан. Олардың арасында Оңтүстікте тұрақты даму үшін ғылым мен технологиялар жөніндегі ірі комиссияны (COMSATS) ерекше атап өткен жөн. Әл Фараби атындағы ҚазҰУ ТМД жоғары оқу орындарынан аталмыш беделді үкіметаралық халықаралық ұйымына мүшелікке қабылданған жалғыз университет. Аталған ұйым Азия, Африка, Оңтүстік Американың мүшелікке ие 25 елін біріктіреді. Бұл халықаралық мүшелік ҚазҰУ-ға ақпараттық және коммуникациялық технологиялар, нанотехнологиялар және жана материалдар, жанартылатын энергия көздері, климаттың өзгеруі және қоршаған ортаны қорғау, биотехнология және т.б. салаларда халықаралық ғылыми және білім беру жобаларына қатысуға мүмкіндік береді.

Қазіргі уақытта Scopus деректер базасында Казакстан ғалымдарының 15 мыңға жуық жарияланымдары бар болса, олардың 3200-і немесе 21%-і ҚазҰУ ғалымдарына тиесілі. Яғни рейтингтік журналдарда казакстандық авторлардың әрбір бесінші жарияланымы — бұл әл Фараби атындағы ҚазҰУ ғалымдарының үлесі.

Соңғы бес жылда университет ғалымдары жарияланымдарының дәйексөздер саны 3 есеге ұлғайды. Сонымен қатар қазіргі уақытта әл Фараби атындағы ҚазҰУ-дың білім саласы бойынша сараланған дәйексөздері

Әлемнің үздік ғылыми басылымдарын индекстейтін беделді халықаралық дерекқорға әл-Фараби атындағы ҚазҰУ-дың екі журналының енуі интернационаландыру және зерттеу университетін қалыптастырудың тағы бір дәлелі бола алады.

Қазақ ұлттық университеті өз қаражаты есебінен жоғары білікті ғылыми кадрларды даярлауға мүмкіндік беретін постдокторантура бағдарламасын іске қосқан Қазақстандағы алғашқы университет.

Ғылыми ауқымды технологияларды коммерцияландыру мақсатында халықаралық «R&ID» инновациялық-өндірістік консорциумы құрылды. Консорциум тарапынан әлемнің жетекші ғылыми-технологиялық университеттерімен бірлескен инновациялық қызметке қатысу және технологияларды коммерцияландыру бойынша 38 халықаралық меморандумға және келісімге қол қойылған. Бірлескен ғылыми-технологиялық ынтымақтастық туралы келісімдер жасалды және Қазақстанның «Қазақмыс», «Қазхром», «Қазатомөнеркәсіп», «Қазмырыш», «Үлбі металлургия зауыты» және «ТМК» сынды басқа да өнеркәсіптік компанияларынан инновациялық технологиялар мен ғылыми-техникалық шешімдерді іздестіру үшін технологиялық міндеттер ұсынылды.

Дүниежүзілік банк өткізген «Өнімді инновацияларды ынталандыру» жобасын іске асыру шеңберінде «QAZTEX Innovations» ЖШС,

Фараби атындағы ҚазҰУ-да студенттік бизнес-инкубаторлар жүйесі құрылған.

Әл Фараби атындағы ҚазҰУ жана миссиясы инновациялық-технологиялық және рухани-адамгершілік платформаларының симбиозына негізделген «Al-Farabi University smart city» жобасының сәтті жүзеге асырылуын жалғастыруда. Осы жобаны жүзеге асыру ҚазҰУ-дың әлемдік рейтингтерде серпінді ілгерілеуіне ықпал етеді және адам капиталын дамытудың неғұрлым жоғары деңгейіне көшуге мүмкіндік береді, ал жана мақсаттар мен міндеттер университеттің төртінші буындағы моделінде өзінің жалғасы мен нақты мазмұнын табады.

Университеттің әр түрлі қызмет бағыттары бойынша, соның ішінде ғылым мен инновация саласындағы ірі жетістіктері соңғы бес жылда QS әлемдік рейтингтік агенттігінде әл Фараби атындағы ҚазҰУ-дың 350 позицияға көтеріліп, 220 орынды иеленуіне жол ашты.

Тілекқабыл РАМАЗАНОВ,
Әл Фараби атындағы ҚазҰУ-дың ғылыми-инновациялық жұмыс жөніндегі проректоры

Түйткіл

(Басы 1-бетте)

Атырау қалалық ветеринария бөлімінің бас маманы Роман Махметов вирустық диареяның жердің құнарсыздығынан, шөп-жемнің аздығынан болатынын айтады. Р.Махметов «Ол жұқпалы ауруға жатпайды. Сондықтан, тек қана шектеу жариялап

радиусы 30 шақырым қашықтыққа дейінгі жерге уақытша шектеу қойылды. Бұл уақытша шектеу арық бойындағы он шақты шаруа қожалығына қатысты. Белгілі бір

өтемақы ала алмайды. Бірақ мамандардың ауру шөп-жемнің аздығынан туды деген уәжіне де келісу қиын. Себебі, қожалық иесі Ирина Долголовец мал азығын осы

АТЫРАУ

МАЛ ҚЫРЫЛДЫ, МӘСЕЛЕ ШЕШІЛМЕДІ

отырмыз. Шектеу әрі қарай тағы да созылуы мүмкін. Енді мал дәрігерлері ауру тіркелген қожалықтың қорасын дәрілеп, малын егу жұмыстарына кіріспек.

Мал дәрігерлерінің шешімімен төтенше жағдай орын алған шаруа қожалығынан

мерзім ішінде мал өнімін сатуға, мал басын айырбас жасауға тыйым салынды», — деді.

Шығынға батқан шаруашылық басшысы Ирина Долголовецтің өсіріп, баптап отырған малы асыл тұқымды емес. Сондықтан мемлекеттен ешқандай

қыста анағұрлым көбірек алғанын айтады. Кәсіпкер «Рас, тірі қалған сиырлар арық. Себебі, олар қайта-қайта ауырып шықты. Бірақ, малдың арықтығына қарап, оларға жақсы күтім болмаған деудің өзі қате. Малдың жайын баққан біледі», — деді бізбен әңгімесінде.

Ауыл шаруашылығы саласындағы үздік жұмысы үшін өткен жылы «Күрмет» грамотасын алған Ирина Долголовец қазіргі жағдайды түсінбей отыр. Ол қайталануы да мүмкін. Мамандар тоғыз ай бойы анықтай алмаған қатерлі дерт аймақты жайлап алса, шаруалар бос қораны күзетіп қалуы мүмкін.

Осы аумақта өзгелерді айтпағанда, бір Иринаның шаруашылығы 20 миллион теңге шығынға батты. Әр қожалық осындай шығынға ұшыраса, Атыраудағы мал шаруашылығының жағдайы қалай болмақ? Біздіңше, құзырлы орындар бұл оқиғаны жылы жауып қоя салмай, мұқият зерттеп, алдын алу шараларын жүргізуі керек.

Баян ЖАНҰЗАҚОВА,
Атырау облысы

Қызықстан қызықтары

ЕМДЕЙСІҢ, ТАЯҚ ЖЕЙСІҢ!

Жасаған жақсылығына жамандықпен жауап беретіндер бар. Өскемөндің науқас емханада жанжал шығарып, дәрігерді соққыға жыққан. «Еуразия» бірінші арнасы хабарлағандай, науқас дәрігерді балағаттап қана қоймай, тіпті оны сотқа сүйреген.

Сотта дәрігер Екатерина Онишук науқастың медициналық картасын көрсетіп, өзінің кінәсіз екенін дәлелдеді. Дәрігер: «Бізге күнде неше түрлі науқас келеді. Бірі араққа сылқия тойып алса, бірі есірткіге «тойып» алады. Бізді балағаттап, неше түрлі сөз айтады. Емхана сауықтыру орталығы емес. Біз жағдайы қиын әрбір азаматқа медициналық көмек көрсетеміз», — дейді.

Дәрігерлердің айтуынша, әртүрлі сылтаумен жедел жәрдемді шақырып, емханаға келгісі келетіндердің қатары көбейген. Ал олар «Науқастың өміріне қауіп төніп тұрғанда ғана емханаға әкелуге тиіспіз», — дейді.

AINA

E-mail: jas_gazaq@mail.ru

www.jasgazaq.kz

АЛ ТҮСІНІП
КӨР!
↓

БАЛА БЕЙНЕ Жамбыл облысы Байзақ ауданына қарасты 50 түтінді Тегістік деген ауылда 1951 жылдың 6 мамырында дүниеге келдім. Соғыстан кейінгі жоқшылықты көріп өстік. Халық еңсесін енді-енді ғана көтеріп келе жатқан шақ еді. Ауыл шетіндегі тоқал тамда тұратынбыз. Үйдің бір жағы дүкен, екінші жағы біздің үйіміз. Әкем ауыл маңынан тоған қазып, Талас өзенін бұрған шаруалармен бірге жұмыс істеді.

Менің өмірге келгенімнің өзі қызық оқиға болыпты. Анамның айтуынша, мамырдың мамыражай күнінің бірінде ауылымыздың елге сыйлы Барманкүл деген ақсакалы біздің үйге келеді. Ол кісі анамнан кір сабын сұрайды. Ол кезде сабын тапшы заман. Дәл сол сәтте анамның толғағы келіп қалған көрінеді. Анам есікті жартылай ашып, сабынды ақсақалға берген сәтте, мен шыр етіп жерге түсіппін. Шақалақты көрген ақсақал «Өмірге ұл бала келді, жақсылық келді» деп, ақыры менің атымды Жақсылық деп қойыпты. Әжем кіндігімді кесіп, Барманкүл қария есімімді қойып жіберіпті. Анам: «Сен елге сыйлы ер-азаматтың табанының астына дүниеге келдің. Соның құдіреті шығар, қазір дүниені шарлап, табаның әлемнің түпкір-

Жақсылық ҮШКЕМПІРОВ,
Қазақстанның Еңбек Ері:

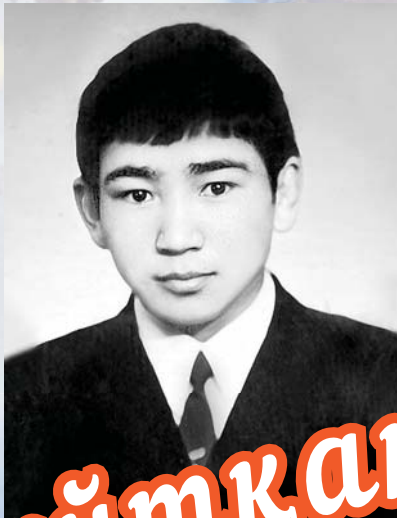
Анамның айтқаны келді

түпкірін басатын болды», — деп айтып отыратын. Анамның айтқаны айдай келді. Спорттың аркасында дүниежүзін араладым. Кеңес үкіметі кезінде 15 республиканың ішінде жалғыз қазақ болып, шетелдерге жарысқа баратынымын. Ал қазіргі спортшылар қандай бақытты! Оларға барлық мүмкіндік жасалған. Біз түк жок кездің өзінде намыстың арқасында биіктерді бағындырдық. Енді Токиода 2020 жылы өтетін долада күрестен қазақтың бір қара баласы атой салатын шығар деген үмітім бар.

Бала кезде талай қызық оқиғаға куә болдық. Күнде кешке өрістен мал келіп, қайыратын уақытта ойынға айналып, ата-анамыздан талай таяқ жегенбіз. Қауын-қарбыз өзіміздің үйде өсіп тұрса да, өзгенің бау-бақшасына түсіп, жеміс-жидегінен ауыз тиегінбіз. Соның бәрі сынаптай сырғып өте шықты.

Мен өте тілалғыш, елгезек бала болып өстім. Әкем қатал еді. Еркелетпейтін. Елдің балаларына велосипед

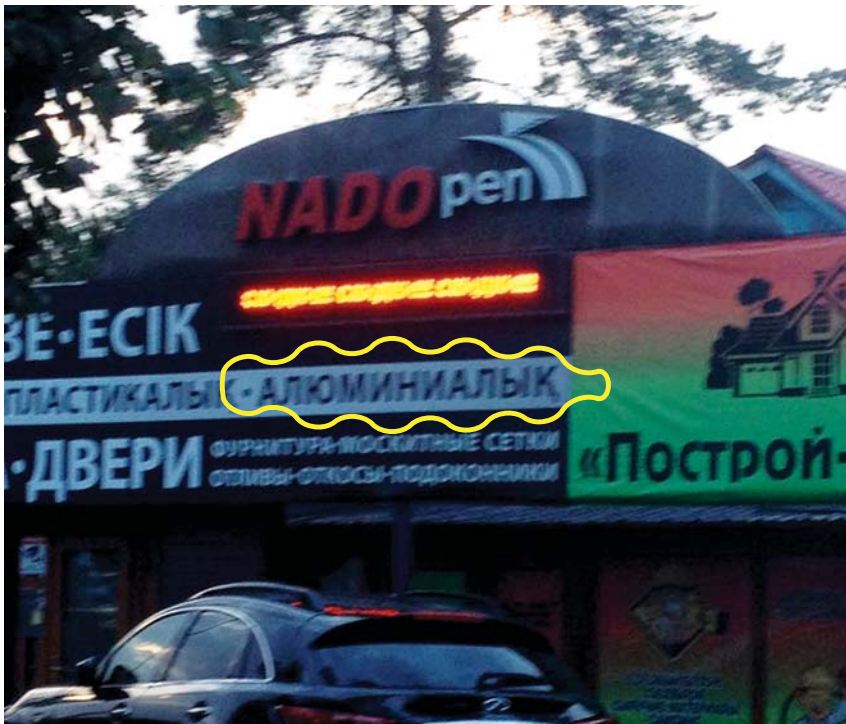
алып берсе, әкеме мен де сондай мінгім келетінін айта алмайтынмын. Тіпті Семейге оқуға түстім дегенде де ата-анам маған сенбеді. Кейін ректораттан «Балаларыңыз

сабакка неге келмей жүр?» деген қағаз келгенде ғана әкем оқуға түскенімді білді. Семейде қыста күн қатты суық болады. Сынақ тапсыру үшін шаңғы тепкізеді. Ал мен шаңғы тебуден қиналатынмын. Сол кезде Куринков деген

жаттықтырушымыз шаңғыны тебе алмасак, арқамызға шынжырмен салып жіберетін. Намысқа тырысып шаңғыны өзін-ақ теуіп кетесін. Ал мен қанша тырыссам да, сол құрып қалғыр шаңғыны дұрыс тебе алмадым. Жаттықтырушымыз қардың үстінде қазақша күресіп жатқан балалардың қасына әкеліп «Осылармен күресіп, жеңсен — сынақтан өтесін», — деді. Ауылда балалармен күрескеніміз болмаса, күрестің басқа әдіс-тәсілін білмеймін. Сонда да намысқа тырысып, ақыры қарсыласымды жеңдім. «Семейдегі оқуында сынақтан өте алмай қалыпты» деген ұятқа қалғым келмей, намысқа тырысып оқыдым. Күреске солай келдім. Ол кезде намыс бөрінен биік тұратын. Соларды күресте жеңіп, көзге түсіп, өзгелерден атым оза басталды. Сыртта бес жыл оқысам да, ата-анам артымнан бір рет те іздеп келген емес.

Менің өмірлік жеңістерімнің басында — найзағайдай намыс тұр. «Ерді намыс өлтіреді» деп бұрынғылар бекер айтпаған ғой. Намыс туралы бір оқиға есіме түсе береді. Бірде әпкем үшін жоғары сыныптың балаларымен төбелестім. Сыныпта бір бала әпкемді балағаттапты. Үйге келсем, жылап отыр. Бұған шыдай алмай кеттім. Өзім 7-сыныпта оқимын. Ал анау 9-сыныпта оқитын зінгіттей жігіт. Намыс бәрің жеңетінін сонда түсіндім. Сөйтіп, әлгі жігіттің сазайын тартқызым.

Жазып алған Макпал НОҒАЙБАЕВА

ТҮҒАН ЖЕР

Кеген кештері

Нұр-Сұлтан қаласында кәсіпкер ханымдарға арналған Umay Boost жобасының тұсауы кесілді.

Жобаға қатысушылар биылғы жылдың сәуірінен бастап стратегиялық жоспарлау, бизнес-үлгілеу,

Кәсіпкер ханымдар жобасын ұсынды

қаржылық талдау және жоспарлау, маркетинг, сату, кадрларды басқару және IT шешімдерді қолдану аясында білім алған. Қатысушылар бизнесті ары қарай дамыту стратегияларын сараптау комиссиясының бағалауына ұсынды. Сарапшылар құрамына кәсіпкерлер, маркетингтар, бизнесті дамыту кеңесшілері кірді. Қатысушылардың айтуынша, жобаға қатысу арқылы олар жаңа білім алып, оны іс жүзінде қолданды. Жобаға қатысушы және «Индиго-Тараз» балабақшасының

негізін қалаушы Мәдина Бисенова: «Жоба істі жаңа бастағандарды емес, тәжірибесі бар кәсіпкер ханымдарды жетілдіруге арналған. Бұл өте керемет нәрсе. Біз бизнесімізді дамыту стратегиясын құрып, қызметкерлерді дұрыс жалдауды, міндеттерді ұсынуды үйреніп, оларды бизнесімізге енгізіп жатырмыз», — деді. Umay Boost бағдарламасын ұйымдастырушылар — Рірі нетворкинг бюросы мен MamaSpace жеке қоры. Umay Boost жоба бас демеуші — «Шеврон» компаниясының қолдауымен елімізде алғаш рет өтіп отыр. Байқауға 49 өтініш келіп, қазылар бизнестің әр саласынан 16 финалисті таңдаған.

Намыс пен жігер

Кикбоксан өліміздің бірнеше дүркін, Еуропаның екі мәрте, Азия чемпионы, әлем кубогінің иегері атанған Елмұрат Қайыпжановтың жүлдесі үшін облыстық ашық турнир өтті.

Жарыстың салтанатты ашылу рәсімінде Бейжің Олимпиадасының күміс жүлдегері, Алматы облыстық дене шынықтыру және спорт басқармасының басшысы Нұрбақыт Тенізбаев балғын боксшыларға ақ жол тіледі. Басқарма атынан Елмұрат Қайыпжановқа құттықтау хат тапсырды. Бокстан Қытайдың он дүркін чемпионы, Бейжің Олимпиадасының қола жүлдегері, кәсіпқой рингке 25 рет шығып, бәріне жеңіске жеткен Қанат

Ислам, ушу саныадан, тай боксынан әлем чемпионы Диас Жамашев осы бәсекеге арнайы келді. Ашық чемпионаттың құрметті қонағы, Қазақстанның Еңбек Ері Жақсылық Үшкемпіров ақ жол тілеп: «Мен де ауылда туып, топыраққа аунап өскен қазақтың қарапайым баласы болдым. Күрес өнерін ауылда жүріп үйреніп, белдесулерге қатыстым. Шыңдалдым. Қандай абырой, атак, дәреже-деңгейі болмасын

бәрі де тек ақ адал еңбекпен келетінін өмір мектебі үйретті.

Ал Қанат Ислам: «Елмұрат Қайыпжанов қазақ спортына орасан үлес қосып келе жатқан азамат. Кикбоксан ұлттық құраманың капитаны болған Елмұрат ағаның қазақ спортының өркендеуіне қосқан үлесі орасан. Елдік мұрат-мүдде жолында тартынбайтын азаматтың спортшы бауырларына деген қамқорлығы алабөтен», — деді.

Елмұрат Қайыпжанов құрметті қонақтардың иығына оқалы шапан жауып, Еңбекшіқазақ ауданының халқы атынан алғысын айтты.

Турнирге 2005-2006 жылы туған ұлдар мен қыздар қатысып, 182 боксшы 17 салмақ дәрежесінде медальдарды сарапка салды. Турнирдің чемпиондары мен жүлдегеріне медаль мен дипломға қоса, бағалы сыйлықтар да тапсырылды.

Нұрлан РАЗАҚ

Бас редактор — директор
Срайыл СМАЙЫЛ

Редакция алқасы:

Жолдасбек ДУАНАБАЙ Бас редактордың орынбасары

Жарас КЕМЕЛЖАН жауапты хатшы

Ғалия ҚАЛИЕВА компьютер орталығының жетекшісі

Тілшілер мен қызметкерлер:

Макпал НОҒАЙБАЕВА — арнаулы тілші

Әбдіманап КЕНЕС — жасар және ғылым

Кәмшат ТӨЛЕШОВА — теріміш

Айдос ҚҰСАЙЫНҰЛЫ — web-sait

Аймақтағы меншікті тілшілер:

Байкен КӨБЕЕВ — Ақмола және Солтүстік Қазақстан облыстары (8 778 910 45 34)

Қажет АНДАС — Алматы облысы (8 747 706 13 82)

Баян ЖАНҰЗАКОВА — Атырау облысы (8 702 426 69 05)

Ерман ӘБДИЕВ — Жамбыл облысы (8 705 256 50 05)

Айхан БАШТАШ — Осло, Норвегия mahmutba@online.no

Ұлдай САРИЕВА — Батыс Қазақстан облысы (8 705 150 48 30)

Кезекші редактор
Макпал НОҒАЙБАЕВА

Шығарушы:

«Аманат Медиа» ЖШС

Директордың орынбасары

Мейрамбек

ҚҰЛМҰХАМЕДОВ

Бас есепші

Расима

ӘКІМБЕКОВА

Редакцияның мекенжайы:

050012, Алматы қаласы, Мәуленов, 85 үй, №61 кеңсе, 3-қабат
(*Бөгенбай батыр көшесінің қиылысы*)
Телефондар: 8(727) 272-43-39; 272-43-25
Бухгалтерия: тел.факс: 8(727) 272-46-22 (жарнама бөлімі)

Газет «Дәуір» ЖШС РПИК
(Алматы қаласы, Қалдаяқов көшесі, 17-үй)
тел: (727) 273-12-04, 273-12-54
Тапсырыс — №2166;
Бағасы келісім бойынша

Апталық таралымы — 8 000 дана

Газет Қазақстанның барлық аймақтарында таралады, сондай-ақ «Air Astana», «Turkish Airlines», «QazaqAir» әуежолдарының ұшақтарында бар.

Газет 2004 жылы 14 желтоқсанда тіркелген.

2018 жылдың 14 ақпанында ҚР Ақпарат және коммуникациялар министрлігі Ақпарат комитетінде қайта есепке тұрып, №16904-Г куәлігін алды.

Мақала авторының пікірі редакция қозғарысын білдірмейді.

Жарнама мәтініне тапсырыс беруші жауапты.

Газетте жарияланған материалдар мен суреттерді сілтемесіз көшіріп басуға болмайды.